

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 1
Tartu Ülikool

Sotsiaal- ja haridusteaduskond

Põhikooli mitme aine õpetaja õppekava

Kati Mosen

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias

Magistritöö

Juhendaja: dotsent Inger Kraav

Tartu 2011

Sisukord

SISSEJUHATUS.....	3
1 LAPSE ARENGUKESKKOND JA VÄÄRTUSKASVATUS.....	6
1.1 VÄÄRTUSKASVATUSE KÄSITLUS.....	6
1.1.1. Väärtuste ja kasvatuse suhe.....	7
1.1.2. Rahvuskultuurilised väärtused.....	9
1.1.3. Lapse väärtusmaailma areng	11
1.2 LASTEAED KUI LAPSE ARENGUKESKKOND.....	14
1.2.1. Lasteaed kui arengut stimuleeriv keskkond.....	14
1.2.2. Lasteaiaõpetaja roll väärtuskasvatuses.....	15
2 UURIMUSE METOODIKA.....	19
2.1 Valim.....	19
2.2 Instrument	19
2.3 Protseduur.....	20
3 UURIMUSTULEMUSTE ANALÜÜS	21
3.1 Lasteaiaõpetajate üldiseloostus.....	21
3.2 Rahvuskultuuriline väärtuskasvatus lasteaias.....	22
3.3 Lasteaiaõpetajate tavakeel rahvuskultuurilises väärtuskasvatuses	29
3.4 Eesti ja mitte-eesti rahvuskultuur lasteaias.....	38
3.5 Arutelu.....	42
KOKKUVÕTE.....	44
SUMMARY.....	47
KIRJANDUS.....	50
LISA Ankeet lasteaiaõpetajatele	

SISSEJUHATUS

Tänapäeva maailm areneb pidevalt ja kiiresti. Muutused toimuvad ühiskondlikus ja poliitilises elus, teaduse-tehnoloogiavallas ja meid ümbritsevas keskkonnas. Kahjuks iseloomustavad 21. sajandi algust ka negatiivsed nähtused: kõlbeline kriis, vägivald, ükskõiksus, alkoholism ja narkomaania, mis mõjutavad järeltulijate väärtusmaailma arengut. Eelnevalt loetletud probleemid ja kitsaskohad näitavad, et Eesti vajab sihipärast väärtusarendust, sest see aitab tugevdada nii Eesti rahvuslikku kui Euroopa identiteeti ning vältida erinevate identiteetide konflikti sattumist. Pärimuskultuuri vajatakse oma juurte tundmiseks ning kultuuritraditsioonide edasiandmiseks noortele, et säiliks kultuuri järjepidevus. See seob põlvkondi, annab inimesele eneseväärikust ja tuge. Häid harjumusi, suhtumisi ja tõekspidamisi on vaja kasvatada, selleks on oluline kujundada vastavad kasvu- ja arengutingimused.

Magistritöö teema on valitud lähtudes töö autori sügavamast huvist rahvuskultuuriliste väärtuste olemuse ja selle edasi andmise mitmekülgsete võimaluste vastu. Seda on põhjustanud viimastel aastakümnetel Eestis elav huvi väärtuskasvatuse vastu: proovitakse leida väljapääsu kõlbelisest kriisist, mille on kaasa toonud ühiskonna kiire moderniseerumine, linnastumine, üleilmastumine. Seega on valikuvõimaluste ja informatsiooni hulk nii palju kasvanud, et traditsiooniliste väärtuste edasiandmine põlvest põlve enam sageli ei toimi. Kuid väärtushoiakute alused kujundatakse väikelapseas ning nende arengut mõjutavad nii lasteaiadõpetajate endi sõnastatud väärtushinnangud, kuid veelgi enam nende kõnelemis- ja tegutsemisviisid, mis väärtusi edasi annavad.

Teise põhjusena võib välja tuua teema aktuaalsuse seoses riikliku programmi „Eesti ühiskonna väärtusarendus 2009-2013-ga“. Programmis on väärtused jagatud kaheks – moraalseteks (ausus, hoolivus, õiglus) ja sotsiaalseteks (vabadus, rahvuslus, emakeel, kultuuriline mitmekesisus, sallivus). Käesolev magistritöö keskendub kultuurilis-keelelisele rahvuslusele, mis kätkeb endast eesti keelt, kultuuriloomingut, traditsioone. Eesti inimarengu aruanne (2007) rõhutab väärtuskasvatuse olulisust. Seega seisneb teema vajalikkus selles, et hinnata Eesti lasteaiades toimuva rahvuskultuurilise väärtuskasvatuse olukorda, sest riiklikus programmis „Eesti

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 4 ühiskonna väärtusarendus 2009-2013“ tõdetakse, et see on senini olnud pigem ebateadlik kui süstemaatiline ja järjepidev.

Kasvatusprotsessis toimub väärtuste edasiandmine lastele mall-õppe abil. Samas juhivad kasvatust ennast ühiskonnas tunnustatud väärtused. Väärtused väljenduvad tegevuses ja tegevused omakorda annavad võimaluse sisestada uusi väärtusi. (Elmest 1995)

Nii nagu teisedki Euroopa rahvad, peab Eesti rahvas arutama selle üle, kuidas ühitada rahvuslikku identiteeti ja Euroopa identiteeti. Kultuurilis-keeleline rahvuslus keskendub eesti keelele, kultuuriloomingule ja traditsioonidele. Kuna väärtused kujunevad eelkõige lapsepõlves, peab autor oluliseks uurida eelkooliealiste väärtuskasvatust, nende hoiakute kujundamist.

Antud uurimus rajaneb väärtuskasvatuse teoreetilisele käsitlesele ja lasteaia rollile väärtuste edasi kandmisel nii teoreetilises kui ka praktilises analüüsis. Uurimistöös huvituti, milline on lasteaiaõpetajate roll rahvuskultuuriliste väärtuste kujundamisel.

Tulenevalt eeltoodust seati töö **eesmärgiks** analüüsida lasteaias tehtava kasvatustöö seotust lasteaiaõpetajate rahvuskultuuriliste väärtushinnangutega ning uurida, milliste meetoditega püütakse neid väärtusi lastele edasi anda.

Eesmärgi täitmiseks reastati **ülesanded**:

1. tutvuda ja läbi töötada teemakohane kirjandus;
2. koostada ankeet lasteaiaõpetajatele ja viia läbi anketeerimine;
3. töödelda ja analüüsida saadud andmeid ning teha järeldused lasteaia rahvuskultuuriliste väärtuste kujundamise rolli kohta;
4. selgitada välja, milliseid tähtpäevi lasteaiaõpetajad tähtsustavad ja kas nende tähistamisel on väärtuskasvatuslik orientatsioon.

Lähtuvalt uurimistöö eesmärgist püstitati **hüpoteesid**:

1. Tähtpäevade tähistamine rühmas on seotud lasteaiaõpetajate hinnangutega tähtpäevade olulisusele;

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 5

2. Lasteaiaõpetajate hinnangud tegevustele rühmas on seotud tähtpäevade tähistamisega;
3. Lasteaiaõpetajad tähistavad eesti rahvuskultuuriga seotud tähtpäevi enam kui mitte-eesti rahvuskultuuriga seotud tähtpäevi.

1 LAPSE ARENGUKESKKOND JA VÄÄRTUSKASVATUS

1.1 VÄÄRTUSKASVATUSE KÄSITLUS

Sõna väärtus tuleb ladina sõnast valere, mis tähendab „väärt olema“. Kõige levinum kasutus on, et väärtus on see, mis on väärt omamist, saavutamist või tegemist. Väärtused on soovide objektid, mis juhivad meie toimimist. Kui mingit tunnust peetakse väärtuslikuks, siis tähendab see, et seda võetakse arvesse valikute langetamisel ning enda ja teiste tegevuste kavandamisel. (Blackburn, 2002)

Väärtused on suhtelised, nad on väärtused kellegi jaoks. See on miski, mis tagab indiviidi heaolu ja õitsengu. Öelda, et mingi asi on väärtuslik, tähendab, et seda on väärt omada, saada või teha, et asjal on mingi omadus, mis teeb ta väärtuslikuks. (Bond 2001)

Milton Rokeachi (1973) järgi on väärtus kestav uskumus, mis konkreetsetes käitumuslikus vormis või eksistentsis lõppseisundina on isiklikult või sotsiaalselt eelistatud vastandseisundlikule konkreetsele käitumuslikule vormile või eksistentsi lõppseisundile. R. Inglehart (2003) ja tema koolkond vaatlevad väärtusi kui indiviidi reaktsiooni teda ümbritsevale keskkonnale.

M. Tuulik (1995) on väärtuse mõiste selgitamisel toetunud erinevate autorite vaadetele. G. Rikert esindab arvamust, et väärtuste olemus väljendab tähenduslikkust, aga mitte faktilisust, subjekt kas on või ei ole võimeline hindama väärtusi, neid tunnustama või mitte tunnustama. Kui olemine on ajas ja ruumis eksisteeriv reaalsus, siis väärtused on igavesed, absoluutse tähendusega üleüldised printsiibid, normid, ideaalid, mis ei allu mõistuslikule tõestusele. R. Perry väidab, et väärtuste tõeliseks allikaks on huvi – asjad on väärtusteks sedavõrd, kuivõrd nad on soovitatavad. J. Dewey on seisukohal, et väärtuse sünnitab situatsioon ja inimese tegevus. Väärtused on igavesed, nad võivad kaduda ja taasilmuda inimeste vaateväljale, mitte aga ise muutuda: antud ajajärgule aktuaalsed väärtused kuulutatakse normideks – väärtused realiseeruvad, muutuvad aktuaalseks, omandavad tähtsuse alati seal, kus on vastavad tingimused ja suhted (N. Hartman).

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 7
Mida täiuslikum on inimene, seda rohkem väärtusi on ta võimeline nägema (M. Scheller). Üldiselt võime öelda, et väärtused ilmnevad kultuuris. Kultuur on väärtuste kandja. Eesti inimarengu aruandes (2009) pööratakse tähelepanu sooliste erinevustele kultuurimaailmas osalemisel. Kultuuri üldine olulisus on tähtsamal kohal naiste kui meeste elus.

I. Rütli, E-M. Tiidu (2005) uurimuses tuginetakse postmodernsele käsitlusele, kus identiteedi mõiste hõlmab endas psühholoogilise ja sotsiaalse kõrval kultuurilist kategooriat. Kultuuriline identiteet on protsess, milles on oluline kollektiivne kogemus, seega toimib paralleelselt mitu identiteeti, mis ühinevad inimese minakontseptsioonis. Kõik kollektiivsed sümbolid ja traditsioonid on väärtuslikud kultuurilise järjepidevuse esindajad.

1.1.1. Väärtuste ja kasvatuse suhe

Väärtusteks nimetatakse seda, mille nimel miski lõppkokkuvõttes juhtub. Väärtused reguleerivad pürgimusi ja käitumist ning mõjutavad sotsiaalse kooselu põhimõtteid. Kasvatusteadust peetakse väärtustega tihedalt seotud teadusalaks. Kasvatust ja koolitust on nähtud valdkonnana, kus tegeldakse intensiivselt nii väärtuste vahendamise kui ka uusi väärtusi loova kultuuriga. (Hirsjärvi, Huttunen 2005)

Väärtused suunavad ja juhivad kasvatuses tehtavaid valikuid ning nad luuakse inimestevahelistes suhetes. Väärtused on alati abstraktsed ning ühiskondade valikute kriteeriumiks. (Hirsjärvi 1998) Väärtuste kujunemine on pikaajaline protsess, mis toimub põlvest põlve. Ehkki iga põlvkonna kui ajastu väärtustes täheldatakse teatud erinevusi, on ometi väärtusi, mis kehtivad alati ja kõikjal. Väärtuskasvatusest sõltub järeltulijate tulevik.

Väärtustel on inimtegevuses kahesugune roll: ühelt poolt integreerivad väärtused inimest sotsiaalsesse keskkonda, kuna sotsiaalselt soovitatav käitumine on alati võimalik kultuuristandardite omandamise teel, teiselt poolt on väärtustel selekteeriv, suunav iseloom: kuna väärtused on hinnangute kriteeriumiks, antakse just väärtustest lähtuvalt hinnang ühe või teise nähtuse, tegevuse, asja jms vajalikkuse ja tähenduse

kohta. (Tuulik 2001)

Inimese sisemine väärtusmaailm ehitatakse üles järk-järgult. Kõlbeline enesetunnetus areneb käsikäes tõdede ja arusaamade kvalitatiivsete muutustega. Südametunnistus on hea ja halva mõõdupuuks.

Inimese väärtused, s.o. tema poolt tähtsaks peetavad väärtustatavad ja soositud asjad, määravad teatud ulatuses nii ümbritseva keskkonna ja olukorrad kui ka tegutsemise. Väärtusi ongi vaadeldud inimese tegevust suunavate ja motiveerivate soovitatavate eesmärkidena. See, mida vanemad peavad tähtsaks ja soovimist väärivaks enda elus, määrab teatud mõttes nende tegevussuuna ka laste kasvatamisel. (Raudik 1998)

Kasvatus on tegevus, millega kasvavale lapsele luuakse võimalus areneda vastavalt oma eeldusele. Kasvatuse abil saab suunata last sinnapoole, mida lapsevanem peab ideaaliks.

Väärtused on see keskne vaimne fenomen, mille abil inimkond, riik ja rahvus loodab jätkuda, kui ühe sugupõlve ajalik elu saab otsa. Peamine jätkumise kindlustamise viis on kasvatus, mille läbi loodetakse edasi anda kõik, mis kogetud väärtuslikuks. See, mis kasvatuse käigus järelpõlvede jaoks väärtustub, määrab ära tuleviku näo. (Kuurme 2009)

Kasvatus on alati millelegi suunatud. Eesmärk on kasvatusel ka siis, kui seda ei teadvustata või ei suudeta selgesti väljendada. Eesmärkide teadvustamine ja neist rääkimine on raske sellepärast, et eesmärgid on tihedalt seotud väärtustega. Heal kasvatajal on mingisuguse määrani liigendunud seisukoht selle kohta, mida ta püüab kasvatusega saavutada. Kasvatuse eesmärki võib vaadelda mõnede oluliste dimensioonide kaudu. Need on:

- üldine – eriline – kõne all on see, mil määral tahetakse inimene kasvatada teistest erinevaks ja mil määral teistega sarnaseks;
- sotsialisatsioon – personalisatsioon – kõne all on, kas ühiskonna suuna või isiksuse kasvatamise suuna rõhutamine;
- traditsioon – reformatsioon – viitab sellele, mil määral kasvatuse eesmärk on

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 9 kultuuri säilitamine ja mil määral uuendamine.

Kasvatuse kõige kaugemaks ja sügavamaks eesmärgiks peetakse „täiusliku inimese“ kasvatamist. (Hirsjärvi, Huttunen 2005)

Kasvatus ja väärtused on sisult väga lähedased, sest nende sõnadega tähistatavad nähtused on olemuslikult teineteisest sõltuvad. Rääkida kasvatuseta ilma väärtusteta on niisama raske kui väärtustest ilma kasvatuseta. Ükskõik, kuidas me kasvatust ja väärtusi ka ei mõistaks ja määratleks, nende vaheline seos jääb. Kasvatus lähtub alati mingitest väärtustest, mis kujundavad kasvatuses eesmärgi ja mida omakorda võib käsitleda kui väärtustamist, mille käigus kujuneb inimese väärtuseline suhe teda ümbritsevasse ja iseendasse, midagi väärtustub inimese jaoks. (Orn 1998)

Kui kasvatus on inimese suhe kasvavasse ja arenevasse, siis kasvatamine on selle suhte realiseerimine. Selliselt mõistetud kasvatussuhte põhineb alati mingitel kasvatusväärtustel. Et aga kasvatussuhte realiseerimise peamine intentsioon on millegi väärtustamine kasvaja jaoks, siis võib kasvamisest rääkida kui väärtuskasvatusest. (Tuulik 1995) I. Rütli, E-M. Tiidu uurimusest (2005) selgus, et pärimuskultuur jätkuks ja areneks, tuleb luua kokkupuude folklooriga varajases lapsepõlves. Lasteaia väärtuskasvatus toimub eelkõige läbi praktilise kokkupuute (rahvalaulude, tantsude, riietuse, ruumide kaunistamise, kombekohaste toitide valmistamise jm läbi).

1.1.2. Rahvuskultuurilised väärtused

Rahvakultuurina käsitletakse rahva elus avalduvat pärimuslikku ainelist ja vaimset kultuuri, kommete ning ühiskondlike institutsioonide kogumit (Kaevats & Varrak, 1994). Kitsing (1998) on täheldanud, et rahvuslikkuse all mõistetakse kõike, mis on omane ühele rahvusele. Aarelaid (1998) on rahvakultuurina käsitlenud kultuurivorme, mis pole seotud professionaalse (elukutselise, ametialase) tegevusega ega ole elatusvahendiks, vaid millega inimesed tegelevad oma vabast ajast ja vabast tahtest. Rahvakultuuri on määratletud kui kollektiivset etnilis-keelelisel tasandil edendatavat vaimset ja materiaalselt traditsioonidest kantud loometegevust, mis on seotud pärimuskultuuri edasiandmisega.

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 10

Pärimuskultuur on levinud suulise pärimuse või jäljendamise teel ning jaguneb aineliseks kultuuriks ja vaimseks kultuuriks ehk folklooriks, mis haarab kunstilise rahvaloomingu liigid, nagu rahvaluule ja -muusika, rahvatantsud ja -mängud, aga ka traditsioonilised tõekspidamised, teadmised ja oskused, rahvausundi ja -kombestiku, käsitöökuse, rahvameditsiini jm. (Eesti Rahvuslik Folkloorinõukogu). Vaimne kultuuripärand hõlmab kombeid, tavasid, teadmisi ja oskusi, mis on erinevatele inimrühmadele igapäevaelu ja identiteedi osana omased ja olulised. Seetõttu soovitakse neid anda edasi ka järgmistele põlvkondadele (Rahvakultuuri Arendus- ja Koolituskeskus).

Folklorismi on I. Rüütel ja E-M. Tiit (2005) oma uurimuses käsitlenud kui nähtust, kus suuline pärimuskultuur saab muutunud kujul tänapäeva kultuuri osaks. Folklorism on enamasti hääbunud traditsioonide taaselustamine sekundaarsete kandajate poolt. Seega on uurijad suhtunud folklorismi kriitikaga, kuna ta eelistab natsionalistlikke indikatsioone, kannab sageli kaubanduslikku või poliitilist alatooni ning see pole „päris“, pole ehtne folkloor, sest seda esitatakse laval ja „organiseeritult“, kuigi see tugineb originaalsele suulisele pärandile.

Viires (2001) märgib rahva kultuurilool kaks põhilist aspekti: 1) vaimsete väärtuste loomelugu, 2) loodud väärtuste levik, tarbimine, säilitamine ning edasiandmine põlvest põlve. Just teine aspekt näitab, mis loodud vaimseist väärtustest kõige sügavamini ühiskonna ja üksikindiviidi ellu jäädvustub ja seal edasi kandub, mõjustades ja vormides inimese ellusuhtumist ning käitumist. Kultuuriarengu paradoksina nimetab Viires (2001) vana rahvakultuuri propageerimist ja levitamist moodsate industriaalsete meetodite ja kommunikatsioonivahendite abil, mis on vastuolus omaaegse otse isikult isikule ja käest kätte kanduva rahvakultuuri olemusega. Rahvakultuuri peamisteks funktsioonideks on laiade rahvahulkade aktiivne osalemine kultuuris, inimeste kunstiline eneseteostus, üldise loovuse arendamine ja elukvaliteedi tõstmine, traditsioonide hoidmine, ühistunde loomine ja kindlustamine. (Rüütel 1998)

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 11 Moori (2004) hinnangul on rahvakultuuri olulisemateks tunnusteks seotus loodusega (looduslähedus), seotus teiste inimestega (kollektiivsus) ja seotus esivanematega (traditsioonilisus). Rahvakultuur on kultuuri vorm, kus kultuurilised sümbolid on tihedalt seotud just konkreetse paiga ja selle asukatega, kus praktiliselt puuduvad ümbritseva suhtes autonoomsed, sõltumatud sümbolid.

Lapse arengu lätted peituvad teatud kultuurilises kontekstis, mis on vahendatud keele ja teiste sümbolite süsteemide abil ning on kõige paremini vaadeldavad ajaloolises arengus. Selles mõttes kannavad traditsioonilised kasvatusväärtused endas teatud sotsiokultuurilist pärandit, mis samas ei tähenda, et saaksime seda pärandit muutumatuna ajast aega enesega kaasas kanda. Traditsioonide väärtus seisneb olulisel määral selles, et nad aitavad talletada nendes sisalduva positiivse kogemuse, võimaldades luua sisemist kindlustunnet. (Talts 1998)

I. Rüütli, E-M. Tiidu (2005) uurimusest selgus, et paljud noored inimesed ja lapsed peavad pärimuskultuuri rahvusliku identiteedi oluliseks faktoriks ja tänapäevakultuuri väärtuslikuks osaks. See seob põlvkondi, annab inimestele eneseväärikust. Pärimuskultuur on eestlaste säilimise alustala. Uurimusest järel dati, et kultuurilise eripära säilitamise ainus vahend tänapäeva maailmas on oma kultuuri teadlik hoidmine ja sihipärane arendamine, sest kes tunneb oma kultuuri, oskab hinnata ka teisi kultuure.

1.1.3. Lapse väärtusmaailma areng

Inimese väärtusmaailma arengus on selgelt eraldatavad etapid. Nii võime väita:

1. etapp - väärtuseks (sisemisteks hindamiskriteeriumideks) on sünnipärased ihad, tungid, tarbed või momendisituatsiooni vajadused;
2. etapp - väärtusteks on eeskuju, jäljendamise teel omaks võetud suhtumised ja arusaamad;
3. etapp - väärtusteks on välised normid, reeglid, seadused ja kokkulepped;

4. etapp - väärtusteks on sisemiselt omaks võetud reeglid, normid ja üldnimlikud väärtused. (Tuulik 2001)

Viimaste aastate (1995-2008) uuringud on näidanud, et Eesti elanikkond on selgelt liikumas toimetulekuväärtustelt eneseväljenduslike väärtuste suunas. See tähendab, et ühiskonnas suureneb nende inimeste arv, kellel majandusliku ja füüsilise kindlustunde väärtused ei ole esikohal, sest need väärtused on juba saavutatud. Seega nende jaoks muutuvad oluliseks subjektiivne heaolu, eneseväljendamise võimalused ja elukvaliteet. (Eesti Inimarengu Aruanne 2009)

Inimese väärtused on üheks valiku tegemise kriteeriumiks. Need iseloomustavad nähtuste ja objektide tähtsust nii inimesele, grupile, organisatsioonile kui ka ühiskonnale. Väärtus on mõiste soovitatavast, mis mõjutab kättesaadavate teguviiside, vahendite ja eesmärkide valikut ning on mitmesugustele nähtustele antavate hinnangute ideaalkriteeriumiks. Väärtused on abstraktsed ning neid pole võimalik vahetult jälgida. (Deth, Scarbrough 1995)

Lapsel ei ole kaasasündinud suhtumisi ja kindlaid väärtusi. Need omandab ta elu jooksul. Lapse väärtuste omandamise viisi on tähistatud nelja E-ga:

- exhortation – täiskasvanud räägivad lapsele, mis on hea ja mis on paha, et nad nõuavad lapselt nii- või teistsugust käitumist, et nad juhendavad lapsi elama kindlate normide ja standardite järgi;
- example – laps omandab väärtusi jäljendamise teel. Mõju on tugevam, mida positiivsem on lapse suhtumine jäljendatavasse;
- expectation – ootused ja vastutegutsemine. Laps, keda koheldakse kui väarikat inimest, tavaliselt ongi enesest lugupidav;
- experience – isiklik kogemus, milles lapse praktilisel ja aktiivsel tegutsemisel on väärtuste omandamisel hindamatu väärtus. (Encyclopedia 1998)

Nimetatud neli E-d näitavad kõige üldisemat teed, mil viisil laps õpib olulist. Lapse väärtusmaailma kujunemine tähendab tegelikult tema suhtumiste, hoiakute, ideaalide

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 13 ja hinnangute kujunemist. (Tuulik 2006) Kasvatuse ülesanne on väärtuste edasiandmine põlvest põlve erinevate võimaluste abil. Kuigi põlvkondade ja ajastuste väärtustes on erinevusi, annab oma juurte tundmine tänapäeva maailmas kindlustunde, säilitab kultuuri järjepidevuse ja põlvkondadevahelise sideme.

Lapse esimesed aastad on tulevase käitumise jaoks äärmiselt suure tähtsusega. Kui last kasvatatakse armastusega ja turvalises õhkkonnas, kui talle näidatakse, kuidas on vaja toimida ning kui teda innustatakse teisi aitama, siis toimub tema moraalne areng kiiresti. Kui laps jäetakse hooletusse ja teda koheldakse ebajärjekindlalt, mille tõttu ta ei tea, kuidas käituda, ning kui talle ei anta teavet selle kohta, miks ta peaks teistest hoolima, kujuneb ta agressiivseks ja rahutuks.

Paljud hoiakud ja väärtused, mis on lapsepõlves kujunenud, on püsivad. Nad määravad ära isiksuse omadused. Seega on kasvatuse osatähtsus laste käitumismudeli ja väärtushinnangute tekkimisel koolieelses eas tähelepanuväärselt suur. Nii lapsevanemad kui lasteaiadõpetajad peaksid teadvustama, et see on lapse kujunemises tähtis aeg. Lapsepõlves omandatu on vundamendiks järgmiste väärtushinnangute tekkimisele. Erik H. Erikson (1980) uuris lapse eneseteadvuse arengut. Tema eluringi teooria iseloomustab mina-pildi arengut läbi sotsiaalkultuuriliste rollide ja kogemuse. See loob võimalused väärtuste ja oodatud oskuste esiletulekuks.

Kasvatuseesmärgid realiseeruvad õppimise kaudu nii laste suunamisel selliste tegevus- ja suhtlemisviiside juurde, mis arendaksid neid tervikisiksuse jooni, mida organiseeritud tegevuse käigus piisavalt arendada ei saa (Liimets 1998). Nii annab üks põlvkond teisele edasi elamise viisi, elutarkust, kombeid, traditsioone. Seda, mida austavad täiskasvanud, õpivad üldjuhul hindama ka nende lapsed. Selline seisukoht esineb ka I. Rütli ja E-M. Tiidu (2005) uurimuse järeluses, et laste vaimsuse kujunemise seisukohalt on olulised peretraditsioonid, side vanavanematega. Kui kodus pärimuskultuurist lugu peetakse, siis hindab seda laps ka tulevikus.

1.2 LASTEAED KUI LAPSE ARENGUKESKKOND

1.2.1. Lasteaed kui arengut stimuleeriv keskkond

Seadusandluses on kehtestatud: alusharidus omandatakse põhiliselt kodus ning selle eest vastutavad vanemad või neid asendavad isikud. Perekondlikku kasvatust toetavad ja täiendavad koolieelsed lasteasutused (Eesti Vabariigi haridusseadus §24 p1).

Lasteasutus täiendab ja süvendab kodust kasvatust, tagades lapse vaimse ja füüsilise tervise kaitse ja turvatunde, laiendades lapse muljeid ümbritsevast, soodustades ande avastamist ja individuaalsuse arvestamist. Lasteasutus täiendab laste eetilist ja esteetilist ning maailmavaatelist kasvatust austades lastevanemate veendumusi (Alushariduse õppekava projekt 1996).

Lasteaed on orienteeritud perekesksele kasvatusele. Siit peab lapsevanem vajaduse korral saama nõu ja abi kasvatusküsimustes. Perekonnal on võimalus osaleda lasteaia ühisüritustel, näha last teises keskkonnas ja uutest olukordades. Side lasteaia ja pere vahel loob eeldused õpetada ja arendada last terviklikus ümbritseva elu süsteemis. Vanemate kaasabil on lastele võimalik tutvustada rahvuskultuuriga seotud töid, selgitada mitmeid nähtusi ja seoseid erinevates eluvaldkondades. Lapse teadmised avarduvad. Nähtu-kuuldu põhjal saab teha järeldusi, millest kujunevad välja laste väärtushinnangud.

Lasteasutuse töö edukus sõltub paljuski sellest, milline on lastevanemate ja õpetajate vastastikune üksteisemõistmine ja usaldus. Ainult üheskoos saab arendada lapses positiivseid isiksuseomadusi ning pidurdada negatiivsete algete teket või süvenemist. Lasteaia ja pere eduka koostöö aluseks on ka õpetaja isiklikud omadused, tema austav ja arvestav suhtumine perekonda, kes väärtustab oma kasvatuspõhimõtteid ja tõekspidamisi ning teadvustab oma vastutust lapse kasvatamise eest. (Alushariduse õppekava projekt 1996)

Harro-Loit jt (2009) järeldasid uurimuse tulemustest, et efektiivne väärtuskasvatus nõuab lasteaiaõpetajatelt pidevat tähelepanu, kõrget kvalifikatsiooni ning

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 15 pedagoogilist meisterlikkust. Mikrotasandil on lasteaiadiskursus nii emotsionaalselt, sotsiaalselt kui ka intellektuaalselt äärmiselt pingeline nii õpetajale kui lapsele.

1.2.2. Lasteaiaõpetaja roll väärtuskasvatuses

Lapsest on eelkõige vaja kasvatada inimene. Inimlikkuse arenguks on vaja vastavat kasvuümbrust, mis eeldab kasvatajat, kes on valmis kasvandikega koos töötama ning looma võimalusi nende kujunemiseks kaasinimesteks. Järelikult oleneb palju kasvataja-õpetaja meisterlikkusest, kutsesobivusest, suhtlemisoskustest. (Kera 1999)

Üheaegselt väljendiga sotsiaalsed oskused kasutatakse mitmesuguseid samatähenduslikke termineid, nagu sotsiaalne kompetentsus, isikutevaheline intelligentsus, isikutevahelised oskused, suhtlemiskompetentsus, suhtlemisoskused. Eelpooltoodud nimetused tähendavad siiski üht ja sama – inimese võimet teiste inimestega edukalt suhelda. (Saat 2005) Kui eristada termineid sotsiaalsed oskused ja sotsiaalne kompetentsus võib väita, et sotsiaalsed oskused on üksikud käitumisviisid, mida inimene kasutab mingi ülesande täitmise eesmärgil (Sheridan & Walker 1999, viidatud Tropp & Saat, 2008 järgi).

Lasteaiaõpetaja peaks olema sotsiaalselt kompetentne. See pädevus näitab inimese toimetulekut sotsiaalsetes olukordades, oskust valida esteetiliselt sobivat käitumist, saada läbi teiste inimestega, osata suhelda, tunda vastutust oma käitumise eest. (Kera 1999)

Sotsiaalne valmidus oleneb inimeste väärtuste maailmast. Väärtustamine on hinnanguline tegevus, st subjektiivne suhtumine millessegi, sellele oma tähenduslikkuse omistamine. Väärtused on ühendatud inimese fundamentaalsete arvamuste ja suhtumistega, moodustades veendumuste kompleksi, kuna nad on suhteliselt püsivad. Väärtused informeerivad ja suunavad inimese toiminguid ja tegevust, määravad inimese käitumise. Väärtustega piirnevad normid, taotlused, maailmavaade ja ka sotsiaalne valmidus.

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 16
Oluline ei ole vaid see, mida tänased lapsed oma õpetajatelt õpivad, vaid kuidas nad õpivad. Just see, mil viisil teadmisi esitatakse, määrab, kuidas lapsed õpivad lahendama probleeme. Seetõttu ei piirdu küsimus „kuidas“ õpetamise puhul õpetamismeetoditega, vaid hõlmab ka õpetajate hoiakuid ja väärtusi. Õpetajad on mudeliks, kelle hoiakuid, väärtushinnanguid ja üldist käitumist imiteeritakse enam, kui nad ise suudavad seda ette kujutada: nende mõju ületab sageli kaugelt selle, mida nad vahetult teadvustavad. (Lindgren, Suter 1994)

Täiskasvanud, sh ka õpetajad on need, kes üheselt kujundavad laste maastiku ning liikumisteed. Täiskasvanud määravad ära, kui suur on ristteele jõudnud lapse valikuvõimaluste hulk. Lihtne on näha ennast vastutavana, tunnetada oma vastutajarolli, kui tegemist on enda või lähedalseisva lapsega. Peab teadvustama ka kollektiivset vastutust teiste laste, nende teekondade ning valikuvõimaluste eest. Õpetajad osalevad kõigi teekonnal olevate laste võimaluste loomises või piiramises. (Klefbeck, Ogden 2001)

Õpetaja on kasvataja, kes juhib teiste inimeste elu ja kasvamist. Õpetajal on tööga seotud kasvatamisülesande tõttu lisaks ka kohustus ja arvukalt võimalusi väärtuste vahendamiseks. (Niemi 2009) Ü. Vooglaid nimetab õpetajat ühiskonna ja kultuuritegelaseks, kelle kvalifikatsiooni ja kompetentsuse muudavad väärtuseks õige orientatsioon ja tugev motivatsioon, inimlik headus ja sallivus, mida ei saa õpetada ükski raamat ega kursus (Vooglaid 1999).

Lasteaiaõpetaja puhul tuleb motiveeritus inimesest endast. See on sisemine motivatsioon, mis äratav tegevuse ja määrab suuna. Õpetaja tunneb rõõmu olemisest lastega. Õppeprotsessi juhtides on aga oluline olla ise arenguvõimeline, valmis õppima alati ja igas situatsioonis. Pideva enesearengu eelduseks on kogu elu kestev õppimine.

Alles siis, kui oleme enesearendamise raskel, ent huvitaval teel, soovime mõista maailma ja inimest, alles siis, kui suudame oma häid ja halbu külgi ausalt endale tunnustada, võime olla lapse õpetajaks (Adler 1995).

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 17
Haridus viib õpetaja uuele tasemele, andes võimaluse tunnetada maailma sügavuti, mõtestada oma rolli ja tegevuse eesmärgid. Toimub teadmiste täiendamise ja oskuste täiustamise vajalikkuse teadvustamine. Lõppeesmärgiks peaks olema professionaalse kompetentsuse saavutamine.

Kutsealane kompetentsus kätkeb endas:

- Instrumentaalset kompetentsust – teadmised, oskused, vilumused, mis tavapäraselt seostuvad õppimise traditsiooniliste eesmärkidega;
- Sotsiaal-kommunikatiivset kompetentsust – väljendub inimese suutlikkuses suhtlemissituatsioone adekvaatselt tajuda, neid luua ja juhtida;
- Reflektiivset kompetentsust – oskus hinnata, analüüsida otsust, oskus oma tegevuses konstruktiivne olla. Ta teeb võimalikuks iseenda tegevuse kõrvaltvaatajaks olemise, mis on eriti oluline, õppimise iseendalt. (Vernik 1996)

Õppimine on eluaegne protsess, mis on omandanud suurema tähenduse, kuna ühiskonnas toimuvate muutuste kiirus on sedavõrd suurenenud, et selle liikmed on sunnitud pidevalt õppima selleks, et jääda ühiskonna liikmeteks (Jarvis 1998). Haritud õpetaja saame kasvatada oma kultuurijuurtest, pannes ta õppima kõigest heast ja õnnestunust, aga ka ebaõnnestunust mujal maailmas. Õppida suudab isiksus, kes on seesmiselt vaba, üldinimlik, pühendunud kutsele. Õpetaja isiksus peab suutma luua enese ümber ruumi – õpikeskkonna, kus saavad areneda tulevased isiksused. Et kasvada selliseks isiksuseks, peab olema mingi sisemine vajadus, huvi või motivatsioon. (Türnpuu 1993)

Õppimise puhul ei ole küsimus mitte eelkõige uue teadmise saamises, vaid ka selles, kuidas inimene lisaks intellektuaalsele oma muudes dimensioonides teadlikuks saab, avastades eneses uusi ja ulatuslikumaid siseenergiaid. Me mitte ei konstrueeri maailma, vaid anname talle erinevaid tähendusi, mis on vastavuses meis domineeriva teadvusstruktuuriga. (Preuss 1998)

Väärtusarendusprogrammis 2009-2013 peetakse väärtuskeskkonna kujundamisel oluliseks õppeasutuse töötajate koolitamist. See tõstab õpetajate teadlikkust

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 18 väärtuskasvatuse sisust ja olulisusest ja nende rollist väärtuskeskkonna kujundamisel. Koolituste kõrval peetakse tähtsaks võimaluse andmist vahetada kogemusi, nende üle arutada kas avalike ürituste korraldamise või interaktiivsete foorumite arendamise kaudu. EV HM ja ERM ühistöö tulemusena korraldati 2010 aastal ERM ruumes lasteaiatõpetajatele kahepäevane koolitus atraktiivse pealkirjaga “Vares vaga, saba taga, lendas üle põhjanaba”, kus loengute, ettekannete ja ühistegevuse abil toetati õpetajate tahet lasteaedade väärtuskasvatuslikus tegevuses, mis aitaks rahvuskultuuri lastele lähemale tuua.

Enesetäiendamine lisab õpetajale oskust ja tahet oma tööd analüüsida ning soovi uut katsetada, tõstab orienteerumisvõimet ühiskondlikus elus, süvendab erialatundmist ja erinevate meetodite valdamist. Samas kasvab otsustusvõime ja usk endasse. Enesetäiendus annab õppijale kindlustunde.

2 UURIMUSE METOODIKA

Käesoleva teema uurimuslik osa toetub lasteaiaõpetajate hulgas läbiviidud küsitlusele ja tulemuste analüüsile. Valimi moodustamisel lähtuti uurimuse teema eripärasusest. Seega olid uuritavateks Võru maakonna lasteaiaõpetajad, kuna tegemist on piirkonnaga Eestis, milles on säilinud murdekeel, vanad traditsioonid, tugev kohaidentiteet ja -pärimus. Uuritavas kontingendis puudus teisest rahvusest lastega kokkupuude, seega antud uurimuses keskendutakse vaid eesti rahvuskultuurile. Tegemist on positivistliku ehk kvantitatiivse uurimusega, kuna eesmärgiks oli koguda fakte ning nende põhjal luua seoseid. Andmeanalüüs teostati sotsiaalteaduste statistikaprogrammiga SPSS, millega kontrolliti uurimisinstrumendi reliaablust, kirjeldati uuritavat kontingenti, kontrolliti seose- ja võrdlushüpooteesi.

2.1 Valim

Uurimus viidi läbi kõigis Võru valla lasteaedades: Väimela Lasteaias „Rukkilill“, Parksepa Lasteaias „Sipsik“ ja Puiga Lasteaias „Siilike“ ning kõigis Võru linna lasteaedades: „Punamütsike“, „Sõleke“, „Okasroosike“, „Päkapikk“. Tegemist on riikliku programmi alusel töötavate lasteaedadega, kus ei rakendata erimetoodikaid. Kõikide lasteaedade puhul jäeti uurimusest välja sõimerühma(de) õpetajad, kuna antud ankeedi küsimused puudutavad aiarühma vanuses lastega tehtavat aktiivset kasvatustööd. Ankeedid jagati aiarühma õpetajatele lasteaia direktori vahendusel. Kokku jagati ankeete 74, täidetud ankeete tagastati 58, seega ankeetide tagastamisprotsent on 78,4. Töö autori arvates on tagastamisprotsenti eelkõige mõjutanud küsitluse läbiviimise ajal lasteaiaõpetajate ülekoormatus mitmete üliõpilastööde küsitlustega. Seejuures väärib märkimist vallalasteaedade 100%-line täidetud ankeetide tagastamine.

2.2 Instrument

Andmekogumisinstrumendiks on poolstruktureeritud ankeet aiarühmade õpetajatele. Ankeedis on valdavalt kinnised küsimused ja mõned lahtised nimetamis- ja kirjeldamisküsimused ning viimane küsimus pakub arutlemisvõimalust uurimisteema üle. Ankeet koosneb 20 küsimusest ja üldistest andmetest lasteaiaõpetajate kohta.

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 20

Küsimustes esineb tähtpäevi, mis ei ole rahvuslikud, kuid nende tähistamine on kujunenud eestlastele traditsiooniks. Tähtpäevade levimise kaalutlusel on töö autor valinud küsimustesse ka valentinipäeva, naistepäeva, emakeelepäeva, volbripäeva, esimese koolipäeva ehk tarkusepäeva, halloweeni. Ankeedi küsimustest on välja jäetud tähtpäevad, mille tähistamine on tänapäeval vähelevinud või hääbunud (Lisa). Uurimisinstrumenti reliaablus: 0,762 (Cronbach's Alpha), mis näitab, mil määral iga üksikküsimus mõõdab sama nähtust, mida kõik teised küsimused. Valiidsuse saavutamiseks kasutati eksperthinnangut (juhendaja hinnang, kuivõrd instrument mõõdab seda, mida mõõta kavatseti, kuivõrd sobib see konkreetsete uuritavate puhul ja kuivõrd antud andmekogumis- ja andmetöötlusmetoodika sobib).

2.3 Protseduur

Lasteaiaõpetajatele koostatud ankeedid jagati lasteaia juhtkonna vahendusel Võru valla ja linna lasteaiaõpetajatele. Täidetud ankeedid laekusid tagasi 10 päeva jooksul (kokkulepitud kuupäeval) lasteaia juhtkonna vahendusel, kaasasolevas kinnikleebitud ümbrikus. Seejärel sisestati andmed arvutiprogrammi MS Excel ning teostati andmeanalüüs sotsiaalteaduste statistikaprogrammi SPSSiga. Seosehüpoteeside kontrollimisel kasutati Spearmani astakkorrelatsiooni. Keskmiste võrdlemise puhul kasutati t-testi. Saadud tulemustest tehti järeldused lasteaiaõpetajate rahvuskultuuriliste väärtuste ja lasteaias tehtava kasvatustöö kohta. Statistiliste järelduste korrektsuse tagamiseks on käesolevas töös järelduste tegemisel kasutatud olulisuse nivood suurusega 5%.

3 UURIMUSTULEMUSTE ANALÜÜS

3.1 Lasteaiaõpetajate üldiseloostus

- Analüüsisdes uuritavat kontingenti selgus, et küsitlusele vastanud lasteaiaõpetajate keskmine vanus oli 41,9 aastat (standardhälve 8,7). Vastanute hulgas oli kõige vähem nooremaid kui 25 aastaseid, (3,4%), kõige rohkem oli vastanuid vanusevahemikus 35-45 aastat (39,7%). Vanemaid kui 55 aastat oli vastanute hulgas 10,3%.
- Küsitlusele vastanutel oli rohkem kui pooltel kõrgharidus (55,2%), kesk-eri haridus oli 37,9% vastanutest ning kõrgharidus oli omandamisel 5,2% vastanutest.
- Kõige sagedamini märgiti tööstaažiks rohkem kui 20 aastat ning mediaan oli 15-20 aastat. 39,7% vastanutest on töötanud lasteaias rohkem kui 20 aastat ning 17,2% vastanutest on töötanud lasteaias vähem kui 5 aastat.
- Küsitluses osalenutest 93,1% on laste arv rühmas 15 või rohkem ning 6,9% 10-15 last rühmas. Laste vanuse mood oli 3-5 aastased (50% vastanutest) ning 19% lasteaiaõpetajatest õpetasid rühmas, kus käivad 6-7 aastased lapsed. Liitühmaõpetajaid oli vastanutest 13,8%.

Järeldused lasteaiaõpetajate üldiseloostuse kohta:

- küsitlusele vastasid valdavalt keskealised lasteaiaõpetajad ning rohkem kui pooltel on kõrgharidus;
- küsitluses osalesid valdavalt kogunud lasteaiaõpetajad, suur osa vastanutest oli töötanud lasteaias 15 aastat või rohkem;
- enamus uurimuses osalenud lasteaiaõpetajatest õpetavad rühmas, kus on lapsi 15 või rohkem, märgatav osa lasteaiaõpetajaid õpetab liitühmas.

3.2 *Rahvuskultuuriline väärtuskasvatus lasteaias*

Kasvatus tähendab sihipärast (eesmärgistatud), väljastpoolt tulevat sekkumist loomulikku arenguprotsessi. Seega mõjutamise eesmärgid – kasvatusesmärgid – tulenevad välistest väärtustest, ühiskonna normidest ja arusaamadest. (Tuulik 2006) Kasvatuses on oluline teadvustada, kes/mis mõjutab lapse väärtushinnangute kujunemist.

- Küsimusele, kes/mis mõjutab Teie arvates kõige enam lapse väärtushinnangute kujunemist, vastati pingereana tähtsuse järjekorras ühest kaheksani. Tähtsaimaks lapse väärtushinnangute mõjutajaks hindavad lasteaiaõpetajad ema ja isa. Keskkonna all mõeldakse kõike lapse elu ümbritsevat, jättes välja teised loetletud mõjutegurid. Keskkonna mõju märgiti 8,6% ankeetidest esimesele kohale, kuid pingereas lapse väärtushinnangute kujundajana jäi 6&7 kohale. Lasteaiaõpetajate hinnangutes on olulisel kohal ka nende endi roll laste väärtushinnangute kujunemisel, mida märgiti neljandale kohale ema, isa ja vanavanemate järel 34,5% ankeetidest ning 3,4% vastanutest järjestasid lasteaiaõpetajate mõju esimesele kohale lapse väärtushinnangute kujunemisel. (Tabel 1). Lisaks nimetati mõjuteguriks veel teatrit ja kino.

Tabel 1. Mõjutegurid lapse väärtushinnangute kujunemisel (tulemused protsentides)

mõjutegurid	1	2	3	4	5	6	7	8	Koht pingereas
ema	82,8	13,8	-	-	-	-	-	-	1
isa	6,9	70,7	13,8	3,4	-	-	-	-	2
vanavanemad	3,4	5,2	34,5	25,9	8,6	8,6	6,9	1,7	3
lasteaiaõpetajad	3,4	6,9	19	34,5	17,2	10,3	1,7	1,7	4
sõbrad	-	1,7	17,2	13,8	32,8	15,5	10,3	3,4	5
keskkond	8,6	-	6,9	6,9	17,2	24,1	24,1	8,6	6 & 7
televisioon	-	-	3,4	8,6	17,2	25,9	25,9	13,8	6 & 7
kirjandus	-	-	1,7	-	1,7	6,9	24,1	60,3	8

- Kuigi advent ei ole tähtpäev, vaid umbes 4-nädalane jõuluootusaeg, valiti see sündmus tabelisse, kuna ettevalmistustega tegelemine annab jõuludele

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 23 suurema kaalu ning advendi tähistamine on lasteaedades levinud. Protsendiliselt ülekaalus peavad lasteaiaõpetajad eriti vajalikuks rahvuskultuuriliste väärtuste edasi andmisel järgmisi tähtpäevi: valentinipäeva, vastlapäeva, lihavõtteid, emakeelepäeva, emadepäeva, maipüha, tarkusepäeva, mihklipäeva, hingedepäeva, isadepäeva, mardipäeva, kadripäeva, adventi ja jõule. Valdav osa lasteaiaõpetajatest peab ebaoluliseks järgmisi tähtpäevi: linnuristipäeva, halloweeni, nigulapäeva, luutsipäeva, toomapäeva ja näärisid (Tabel 2). Halloween ja hingedepäev on sisult, tähistamise meeleolult ja pärimemistaustalt väga erinevad, kuid tähistamise aeg on lähestikku. Nende kahe tähtpäeva vajalikkuse vahel on mõõdukas samasuunaline statistiliselt oluline seos ($\rho=0,465$; $p<0,05$). Jõulude ja nääride vahel puudub statistiliselt oluline seos ($p>0,05$), seega võib oletada, et nende tähtpäevade puhul valitakse üks tähistamiseks ja nende tähtistamise aluseks ei ole sarnane kombestik. Mõõdukas samasuunaline statistiliselt oluline seos esineb järgmiste usulise põhjaga tähtpäevade vahel: tönisepäeva ja kolmekuningapäeva vahel ($\rho=0,321$; $p<0,05$); tönisepäeva ja tuhkapäeva vahel ($\rho=0,504$; $p<0,05$); tönisepäeva ja luutsipäeva vahel ($\rho=0,464$; $p<0,05$); kadripäeva ja lihavõtete vahel ($\rho=0,429$; $p<0,05$). Tugev samasuunaline statistiliselt oluline seos on isadepäeva ja emadepäeva vahel ($\rho=0,794$; $p<0,05$). Seose põhjuseks võib arvata nende tähtpäevade tähistamise traditsiooni lasteaedades, kuigi meeleolult on nende tähistamine lasteaias üsna erinev – isadepäeva tähistatakse pigem sportliku, mängulisena, emadepäeva aga kontserdiga ning meeleolu on pigem pühalik. Väga tugev samasuunaline statistiliselt oluline seos on mardipäeva ja kadripäeva vahel ($\rho=0,958$; $p<0,05$), mille tähistamise tavad on suuresti kattuvad.

Tabel 2. Tähtpäevade vajalikkus lasteaiaõpetajate hinnangutes (vastuste keskmised 4 pallisel skaalal, 1 – eriti tähtis, 4 - ebaoluline)

tähtpäevad	aritmeetiline keskmine	standardhälve
1. jõulud	1,02	0,13
2. emadepäev	1,04	0,19
3. isadepäev	1,07	0,32
4. advent	1,14	0,52

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 24

tähtpäevad	aritmeetiline keskmine	standardhälve
5. vastlapäev	1,18	0,5
6. esimene koolipäev ehk tarkusepäev	1,19	0,48
7. emakeelepäev	1,22	0,42
8. lihavõtted	1,23	0,42
9. kadripäev	1,29	0,53
10. mardipäev	1,3	0,53
11. valentinipäev	1,53	0,65
12. hingedepäev	1,58	0,68
13. mihklipäev	1,6	0,82
14. volbripäev ehk maipüha	1,89	0,96
15. naistepäev	1,93	0,68
16. naljapäev	1,93	0,84
17. kolmekuningapäev	2,05	0,79
18. jüripäev	2,21	0,84
19. küünlapäev	2,3	0,74
20. urbepäev ehk palmipuudepüha	2,44	0,86
21. tuhkapäev	2,86	0,79
22. karjalaskepäev	2,89	0,81
23. toomapäev	2,89	0,91
24. näärid	2,98	1,01
25. tõnisepäev	3,02	0,65
26. halloween	3,07	0,85
27. paastumaarjapäev	3,11	0,71
28. nigulapäev	3,4	0,71
29. linnuristipäev	3,43	0,74
30. luutsipäev	3,55	0,57

Oluliseks võib pidada tinglikult tähtpäevi, mille vajalikkus lasteaiasõpetajate hinnangute aritmeetiliste keskmiste põhjal on 1-1,5 ning ebaolulisteks neid tähtpäevi, mille aritmeetiline keskmine on üle 2,5.

Seega peavad lasteaiasõpetajad eriti tähtsaks järgmiste tähtpäevade tähistamist

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 25 rühmas: jõulud, emadepäev, isadepäev, advent, vastlapäev, esimene koolipäev ehk tarkusepäev, emakeelepäev, lihavõtted, kadripäev, mardipäev. Vajalikuks ei peeta järgmiste tähtpäevade tähistamist rühmas: tuhkapäev, karjalaskepäev, toomapäev, näärid, tõnisepäev, halloween, paastumaarjapäev, nigulapäev, linnuristipäev, luutsipäev.

- See, milliseid tähtpäevi lasteaiaõpetajad tähistavad, viitavad kaudselt sellele, mida lasteaed väärtustab. Siinkohal esineb ka mõningaid erinevusi vajalikuks peetavate tähtpäevade ja tegeliku tähistamise vahel – kolmekuningapäeva ei hinnanud valdav osa lasteaiaõpetajatest eriti tähtsaks, kuid valdav osa lasteaiaõpetajatest tähistab seda alati. Aga ka vastupidine erinevus – paastumaarjapäeva hindas valdav osa lasteaiaõpetajatest eriti tähtsaks või oluliseks, kuid valdav osa ei tähista seda mitte kunagi. Järgmisi tähtpäevi tähistavad lasteaiaõpetajad alati: kolmekuningapäev, valentinipäev, vastlapäev, lihavõtted, emakeelepäev, naljapäev, emadepäev, maipüha, tarkusepäev, mihklipäev, hingedepäev, isadepäev, mardipäev, kadripäev, advent, jõulud. Valdav osa lasteaiaõpetajaid ei tähista mitte kunagi tõnisepäeva, tuhkapäeva, paastumaarjapäeva, linnuristipäeva, karjalaskepäeva, halloweeni, nigulapäeva, luutsipäeva, toomapäeva, näärisid (Tabel 3). Lisaks nimetasid lasteaiaõpetajad eriti tähtsaks ja tähistatakse alati iseseisvuspäeva, lasteaia sünnipäeva, laste sünnipäeva, tsirgupäeva, võidupüha, jaanipäeva, õppeaasta lõpetamist ja lastekaitsepäeva.

Tabel 3. Tähtpäevade tähistamine lasteaias (vastuste keskmised 4 pallisel skaalal, 1 – alati, 4 – mitte kunagi)

tähtpäevad	aritmeetiline keskmine	standardhälve
1. emadepäev	1,04	0,19
2. isadepäev	1,04	0,19
3. advent	1,06	0,23
4. jõulud	1,07	0,42
5. vastlapäev	1,07	0,26
6. valentinipäev	1,14	0,35
7. lihavõtted	1,14	0,35
8. esimene koolipäev ehk	1,15	0,36

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 26

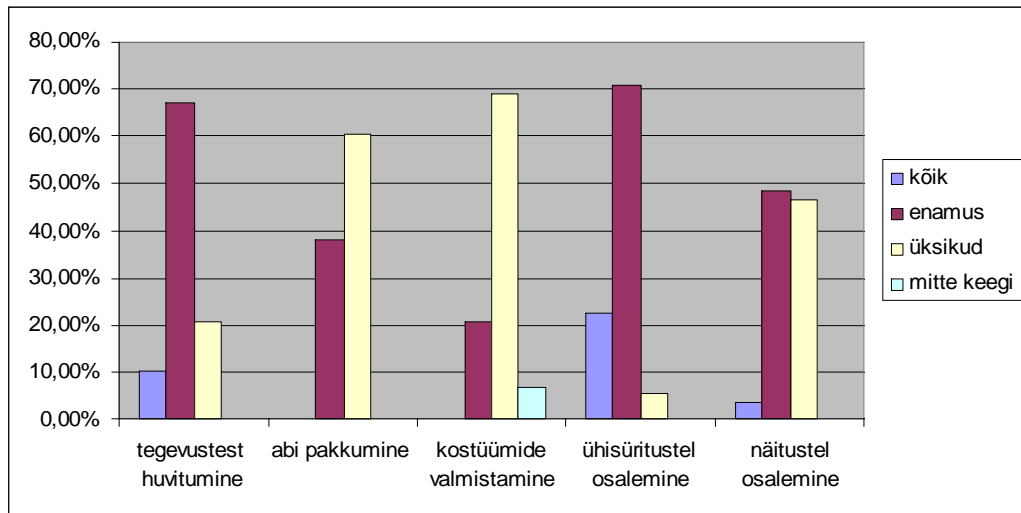
tähtpäevad	aritmeetiline keskmine	standardhälve
tarkusepäev		
9. mardipäev	1,29	0,53
10. emakeelepäev	1,32	0,64
11. kadripäev	1,33	0,64
12. hingedepäev	1,65	0,7
13. kolmekuningapäev	1,71	0,99
14. mihklipäev	1,71	0,98
15. naljapäev	1,83	0,95
16. volbripäev ehk maipüha	1,96	1,03
17. naistepäev	2,09	0,92
18. küünlapäev	2,35	0,91
19. jüripäev	2,42	0,99
20. urbepäev ehk palmipuudepüha	2,75	0,95
21. toomapäev	2,98	0,98
22. halloween	3,11	0,9
23. tuhkapäev	3,18	0,86
24. karjalaskepäev	3,19	0,79
25. näärid	3,21	0,99
26. tõnispäev	3,35	0,68
27. paastumaarjapäev	3,36	0,75
28. nigulapäev	3,69	0,61
29. linnuristipäev	3,7	0,5
30. luutsipäev	3,78	0,54

Seega kõige enam tähistatakse rühmas järgmisi tähtpäevi: emadepäev, isadepäev, advent, jõulud, vastlapäev, valentinipäev, lihavõtted, esimene koolipäev ehk tarkusepäev, mardipäev, emakeelepäev.

- Statistiliselt olulised seosed esinevad kõikide tähtpäevade vajalikkuse ja tähistamise vahel. Nõrk samasuunaline statistiliselt oluline seos on valentinipäeva vajalikkuse ja tähistamise vahel ($\rho=0,375$; $p<0,05$). Statistiliselt olulised tugevad samasuunalised seosed on järgmistel tähtpäevadel: kolmekuningapäeva vajalikkuse ja tähistamissageduse vahel

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaiaas 27 ($\rho=0,625$; $p<0,05$); emakeelepäeva vajalikkuse ja tähistamissageduse vahel ($\rho=0,720$; $p<0,05$); halloweeni vajalikkuse ja tähistamissageduse vahel ($\rho=0,743$; $p<0,05$); küünlapäeva vajalikkuse ja tähistamissageduse vahel ($\rho=0,772$; $p<0,05$); jõulude vajalikkuse ja tähistamissageduse vahel ($\rho=0,688$; $p<0,05$); näärde vajalikkuse ja tähistamissageduse vahel ($\rho=0,736$; $p<0,05$). Statistiliselt oluline samasuunaline mõõdukas seos esineb tönisepäeva vajalikkuse ja tähistamissageduse vahel ($\rho=0,584$; $p<0,05$). Ankeedis esitatud tähtpäevade vajalikkus rahvuskultuuri kandjana ja tähtpäevade tähistamise vahel esineb mitmeid statistiliselt olulisi seoseid, enamasti on need tugevad või mõõdukad seosed. Võib väita, et seega leiab püstitatud hüpotees, tähtpäevade tähistamine rühmas on seotud lasteaiaõpetajate hinnangutega tähtpäevade olulisusele, kinnitust.

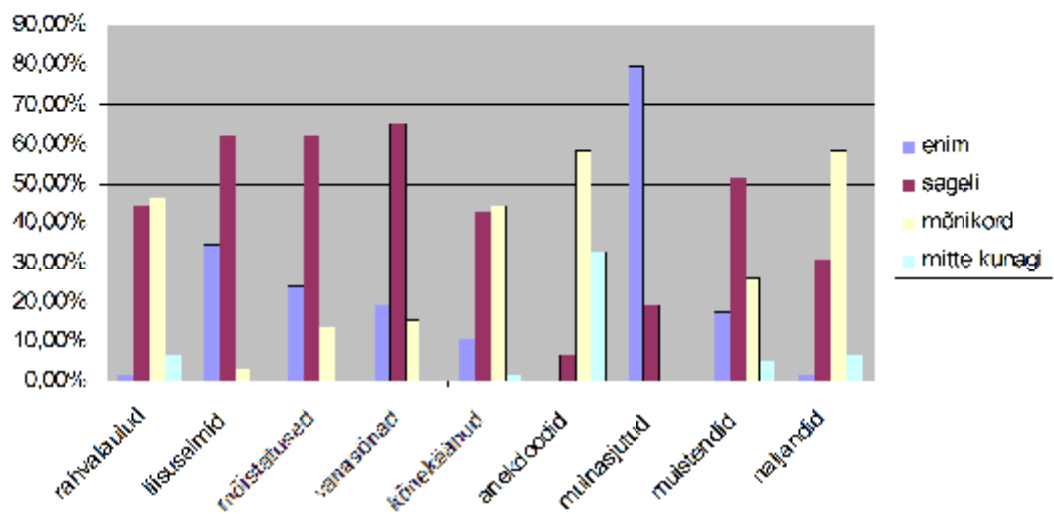
- Üsna märgatav on vanemate osavõtuvalmidus ühisüritustel osalemises, mida märgiti kõige rohkem „enamus“ (70,% lasteaiaõpetajatest) ja „kõik“ (22,4% lasteaiaõpetajatest). Valdav osa lasteaiaõpetajatest märkis lastevanemate osavõtuvalmiduse näitustel osalemises „üksikud“ (46,6%). Üllatavalt väike osa lasteaiaõpetajaid märkis „kõik“ lastevanemate näitustel osalemise valmidust (3,4% lasteaiaõpetajatest). Kostüümide valmistamisel lisati kahes ankeedis juurde „pole abi tarvis olnud“. Sageli toimuvad tähtpäevade tähistamised pidulikus riietuses, kus pole vanemate abi kostüümi valmistamisel tarvis või jagatakse tööülesanded lastevanemate vahel, kus palutakse vaid osade lastevanemate abi kostüümide valmistamisel. See võib olla põhjuseks, miks 6,9% lasteaiaõpetajatest märkis „mitte keegi“ (Joonis 1). Statistiliselt oluline samasuunaline nõrk seos on abi pakkumise ja ühisüritustel osalemise vahel ($\rho=0,371$; $p<0,05$). Abi pakkumise ja kostüümide valmistamise ($\rho=0,283$; $p>0,05$), ühisüritustel osalemise ja näitustel osalemise ($\rho=0,302$; $p>0,05$), tegevustest huvitumise ja kostüümide valmistamise ($\rho=0,306$; $p>0,05$) vahel puudub statistiliselt oluline seos.

Joonis 1. Lasteaiaõpetajate hinnangud lastevanemate osavõtuvalmidusele tähtpäevade tähistamisega seotud tegevustele.

- Lisaks planeeritud tegevusele kasutavad lasteaiaõpetajad enim muinasjuttu (79,3% lasteaiaõpetajatest) rahvuskultuurilise väärtuse edasi andmiseks. Uurimusest ei selgu, kas lasteaiaõpetajad valivad teadlikult eesti muinasjutte lastele ette lugemiseks, jutustamiseks. Universaalseks muutunud muinasjutud, mida on tõlgitud paljudesse keeltesse, avardavad siiski lastel rahvajuttudest saadavat kogemust, mis on oluline osa väärtuskasvatusest. Sageli kasutatakse suulist pärimuskultuuri: liisusalme (62,1%), mõistatusi (62,1%), vanasõnu (65,5%) ja muistendeid (51,7%). Valdav osa lasteaiaõpetajatest märkis järgmisi rahvaluuleliike „mõnikord“: rahvalaulud (46,6%), kõnekäänud (44,8%), anekdoodid (58,6%), naljandid (58,6%). Anekdootide temaatika spetsiifilisus – rahvustele, sugudele, välimusele rajatud nali ning naljandite arhailisus ei sobi sageli lastele mõistetamatuse tõttu lasteaias kasutada. Seega osutus ka kõige ebapopulaarsemaks rahvaluuleliigiks anekdoodid – 32,8 % lasteaiaõpetajatest märkis selle kasutamiseks „mitte kunagi“ (Joonis 2). Lisaks nimetati näpumänge (2) ja isevalmistatud rahvapillide kasutamist (1).

Rahvuskultuuriväärtuskasvatuse osana lasteaia 29

Joonis 2. Rahvaluuleliikide kasutamine rühmas.

- Lasteaiaõpetajad märkisid rühmas positiivse meeleolu loonud rahvaluuleliikideks: liisusalmid (98,3%); muinasjutud (84,5%) ja mõistatused (41,4%). Kõige vähem märgiti kõnekäände (12,1%), muistendeid (8,6%) ja anekdoote (1,7%).

3.3 Lasteaiaõpetajate tavakeel rahvuskultuurilises väärtuskasvatuses

Vähestel rahvastel on keel identiteedi nii oluline osa kui eestlastel. Keel on see, mis meid läbi sajandite on eristanud võõrastest, hoidnud sulandumast nende hulka.

Omakultuuri hoidmise ahisena märgiti I. Rütli, E-M. Tiidu (2005) uurimuses criti tähtsaks emakeele rolli.

- Kõik uurimuses osalenud lasteaiaõpetajad märkisid viisakussõnad „Tere hommikust!“ ja „Head aega!“ kasutamist rühmas. Pooled vastanutest märkisid „Isau!“ kasutamist suhtlemisel rühmas ning märgatav osa (25,9% lasteaiaõpetajatest) kasutab rühmas suhtlemisel „Okcy!“. Üllatavalt suur osa vastanutest (29,3% lasteaiaõpetajatest) kasutab suhtlemisel rühmas murdesõnu. Selle põhjuseks võib olla vastanute valdavalt kõrge vanus (35-45 aastat) ja küsitluse läbiviimise piirkondlik eripära. Vene laensõnadest on rühmas kõige rohkem kasutatav „Pakaa!“ (6,9% lasteaiaõpetajatest) (Tabel 4).

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 30
Lisaks nimetasid lasteaiatõpetajad veel viisakussõnu: „Head õhtut!“, „Homme
näeme!“, „Kõike head!“, „Ilusat päeva!“.

Tabel 4. Viisakussõnade kasutamine rühmas (tulemused protsentides)

viisakussõnad	ei kasuta	kasutab
Tere!	3,4	96,6
Tere hommikust		100
Hommik! (-ust!)	89,7	10,3
Hei!	98,3	1,7
Hello!	100	
Tsau!	50	50
Pakaa!	93,1	6,9
Head aega!		100
Homseni!	22,4	77,6
Nägemiseni!	24,1	75,9
Kohtumiseni!	43,1	56,9
Aitäh!		100
Palun!	1,7	98,3
Tänks!	98,3	1,7
Palun vabandust!	1,7	98,3
Sorry!	98,3	1,7
Tavai!	100	
Siva!	98,3	1,7
Okey!	74,1	25,9
Slängisõnad	98,3	1,7
Murdesõnad	70,7	29,3

- Küsimusele, missuguseid tegevusi peavad lasteaiatõpetajad rühmas vajalikuks, märkis valdav osa lasteaiatõpetajaid „eriti tähtis“ ja „oluline“ kõikide tegevuste kohta (Tabel 5).

Tabel 5. Lasteaiatõpetajate hinnangud tegevustele (tulemused protsentides)

tegevused	eriti tähtis	oluline	väheoluline	ebaoluline
1. õppekäigud kodupaigas	84,5	13,8	-	-
2. vestlused päevakajalistest sündmustest	56,9	41,4	-	-
3. riigipühade sisu ja tähenduse selgitamine	60,3	37,9	-	-

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 31

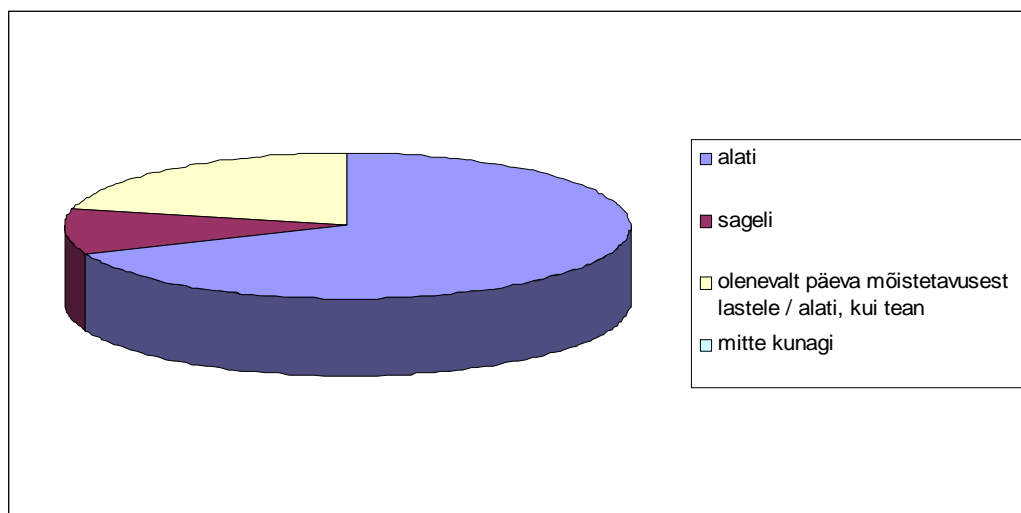
tegevused	eriti tähtis	oluline	väheoluline	ebaoluline
4. tähtpäevadest rääkimine	51,7	48,3	-	-
5. rahvussümbolika väljapanek rühmas	60,3	37,9	1,7	-
6. rahvussümbolikast pildimaterjali näitamine	62,1	37,9	-	-
7. hümnid kuulamine või laulmine	51,7	43,1	5,2	-
8. laulude, luuletuste, näidendite õppimine	48,3	50	1,7	-
9. tähtpäevadega seotud piltide joonistamine	22,4	72,4	5,2	-
10. tähtpäevadega seotud meisterdamine	31	67,2	1,7	-
11. tähtpäevadeks kaunistuste valmistamine	41,4	53,4	5,2	-
12. emakeelepäeva tähistamine	56,9	39,7	3,4	-
13. rahvariiete kasutamine piduliku riietusena õpetajatel	24,1	53,4	20,7	1,7
14. rahvariiete kasutamine piduliku riietusena lastel	27,6	50	19	1,7

Rahvuskultuuriliste väärtuste edasi andmisel on oluline kujundada rühmas väärtusi kandev mikrokliima. Seda saab kujundada läbi erinevate tegevuste, mis toetavad väärtuskasvatust lasteaias.

Nõrk samasuunaline statistiliselt oluline seos on järgmiste tegevuste vahel: vestlused päevakajalistest sündmustest ja piltide joonistamine ($\rho=0,363$; $p<0,05$). Mõõdukad samasuunalised statistiliselt olulised seosed esinesid tegevuste vahel: tähtpäevaga seotud meisterdamine ja laulude, luuletuste, näidendite õppimine ($\rho=0,407$; $p<0,05$); tähtpäevaga seotud piltide joonistamine ja laulude, luuletuste, näidendite õppimine ($\rho=0,425$; $p<0,05$); hümnid kuulamine või laulmine ja rahvussümbolika väljapanek rühmas ($\rho=0,468$; $p<0,05$), tähtpäevadeks kaunistuste valmistamine ja tähtpäevadest rääkimine ($\rho=0,485$; $p<0,05$). Tugev samasuunaline statistiliselt oluline seos on tähtpäevadega seotud piltide joonistamise ja tähtpäevadega seotud meisterdamise vahel ($\rho=0,684$; $p<0,05$). Kuna esines tugev seos ja mitmeid mõõdukaid statistiliselt olulisi seoseid, siis võib väita, et tegevused, mida hindavad lasteaias õpetajad kasvatusesprotsessis oluliseks, on omavahel seotud.

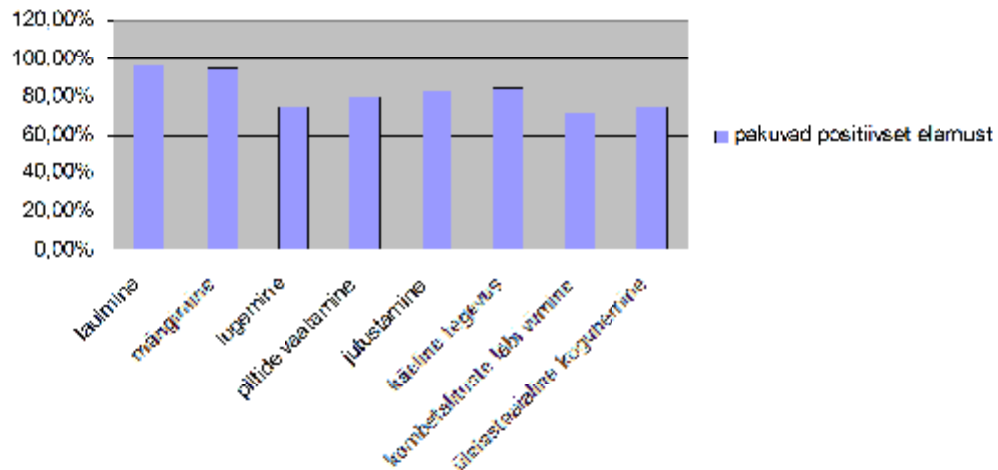
Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 32 Statistiliselt olulisi seoseid rühmas vajalikuks peetavate tegevuste ja tähtpäevade tähistamise vahel – leidus vaid nõrk samasuunaline seos tähtpäevadest rääkimise ja mardipäeva tähistamise vahel ($p=507$; $p<0,05$). Kuna ülejäänud rühmas vajalikuks peetavate tegevuste ja tähtpäevade tähistamiste vahel ei olnud statistiliselt olulisi seoseid, siis püstitatud hüpotees, **lasteaiaõpetajate hinnangud tegevustele rühmas on seotud tähtpäevade tähistamiga**, ei leidnud kinnitust.

- Avatud küsimusele, kas ja kuidas olete tähistanud emakeelepäeva, vastas 72,4% lasteaiaõpetajatest, mis näitab, et lasteaiaõpetajatele on see tähtpäev tähtis ja neil on soov oma kogemusi jagada. Rühmaruumis pööratakse sel päeval enam tähelepanu „ilusale emakeelele“ - loetakse jutte; koolieelikutega valitakse ilusaim eestikeelne sõna; vesteldakse päevast; kirjanikest; eeposest; korraldatakse jutu- või luulehommik. Valdav osa vastajatest nimetas sellel päeval lasteaia ühisüritust saalis. Tegevuseks nimetati kõige enam luulekonkurssi, aga ka raamatukogu külastamist, omaloomingu võistlust, lavastuste esitamist.
- Eesti rahvussümboolikaga tutvumine on koolieelses hariduses isamaalisuse kasvatamises väga oluline. Rõõmustavalt kõrge protsent lasteaiaõpetajatest (72,4%) selgitab lastele alati lipu heiskamise põhjust. 22,4% lasteaiaõpetajatest märkis „olenevalt päeva mõistetavusest lastele / alati, kui tean“ (Joonis 3).

Joonis 3. Lipu heiskamise põhjuse selgitamine lastele (tulemused protsentides)

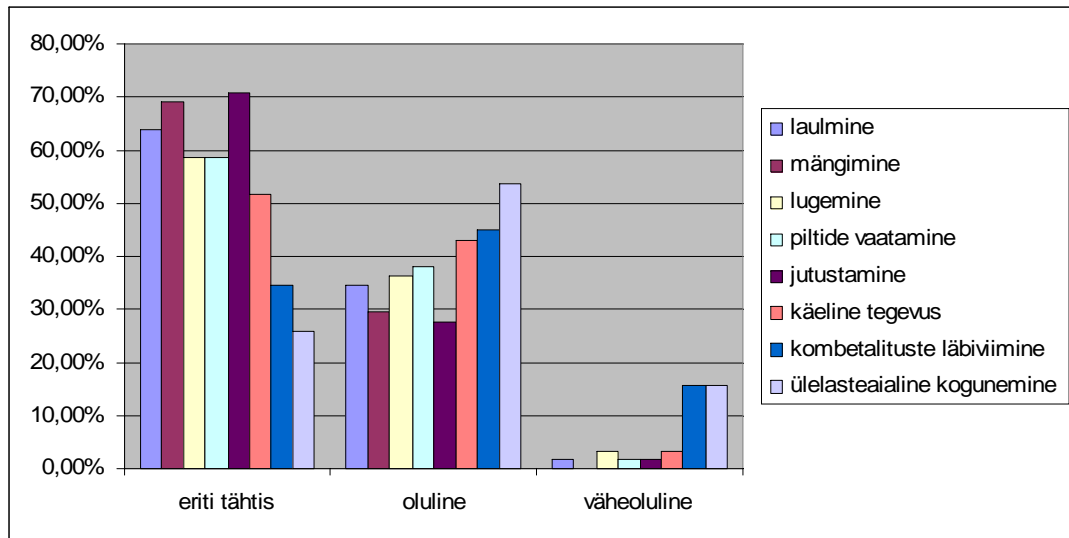
- Rahvuskasvatuses positiivset elamust pakkuvaks nimetas valdav osa lasteaiadepetajatest kõiki pakutud tegevusi. 96,6% lasteaiadepetajatest märkis laulmist; 94,8% mängimist; 84,5% käelist tegevust (Joonis 4).

Joonis 4. Tegevused, mis pakuvad lasteaiadepetajate hinnangul lastele positiivset elamust

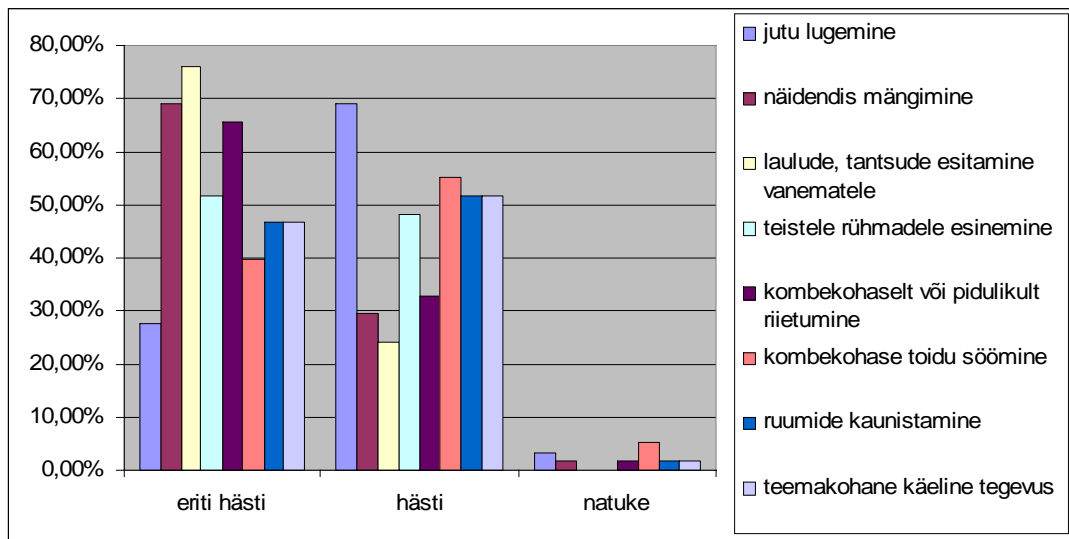
- Avatud küsimusele, kuidas mõjutavad eelnevad tegevused laste ja õpetajate meeleolu, vastas 65,5% lasteaiadepetajatest. Valdav osa vastas „positiivselt“, kuid lisati ka täpsemaid selgitusi: „kutsub oma keelele ja maale mõtlema“; „lastele meeldib“; „muudavad lasteaiapäeva huvitavamaks“; „tekib ühtsus peres ja lasteaias“; „tekitavad sõbraliku õhkkonna“; „lapsed on põnevil“; „loovad tähtpäevakohase meeleolu“ „pakuvad koostegemise rõõmu“. Olulised mõtted rahvuskasvatusest puudutasid ka edasi kandumise ja põlvkondade vahelist lõimingu: „loovad ühtekuuluvustunde“; „lapsed räägivad kodus edasi“; „õpetajal on võimalus edasi anda oma mälestusi ja kogemusi“.
- Lasteaiadepetajate hinnangud rahvuskasvatusega seotud tegevuste vajalikkusele on väga kõrged – valdav osa märkis „oluline“ kombetalituste läbiviimise (44,8%) ja ülelasteaialise kogunemise (53,4%) kohta. Ülejäänud tegevustele märkis valdav osa lasteaiadepetajatest „eriti tähtis“, kus kõige enam vajalikuks peetakse jutustamist (70,7%), mängimist (69,0%) ja laulmist (63,8%) (Joonis 5). Lisaks nimetati veel eriti tähtsaks tegevuseks „külalise

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaia 34
saabumine“ „temaatilised peod“ ja „rahvapillide kasutamine“.

Joonis 5. Lasteaiaõpetajate hinnang tegevuste vajalikkusele rahvuskasvatases

- Lasteaiaõpetajate hinnangud lastele meeldinud tegevuste kohta tähtpäevade tähistamisel on valdavalt märgitud „eriti hästi“ ja „hästi“. Kõige enam on lastele meeldinud lasteaiaõpetajate hinnangul laulude, tantsude esitamine vanematele, mida märkis 75,9% lasteaiaõpetajatest „eriti hästi“. Lasteaiaõpetajate hinnangul on veel laste meelistegevused näidendis mängimine (69,0%) ja kombekohaselt või pidulikult riietumine (65,5%). „Hästi“ märkisid valdav osa lasteaiaõpetajaid järgmiste tegevuste kohta: jutu lugemine (69,0%); kombekohase toidu söömine (55,2%); ruumide kaunistamine (51,7%) ja temakohase käelise tegevuse (51,7%) kohta (Joonis 6). Lisaks nimetasid eriti hästi meeldinud tegevusteks veel „mihklilaadal kauplemine“, „jutustamine“, „rahvapillidega mängimine“.

Joonis 6. Tegevuste meeldivus lastele lasteaiaõpetajate hinnangutes

Statistiliselt olulist erinevust esines järgmiste lasteaiaõpetajate poolt hinnatud vajalike tegevuste ja lasteaiaõpetajate hinnangutes lastele meeldinud tegevuste vahel: jutustamine – jutu lugemine ($t=-4,39$; t -testiga; $p<0,01$); ülelasteaialine kogunemine – teistele rühmadele esinimine ($t=4,03$; t -testiga; $p<0,05$); kombetalituste läbi viimine – laulude, tantsude esitamine vanematele ($t=5,28$; t -testiga; $p<0,05$). Statistiliselt olulist erinevust ei esinenud: käelne tegevus – teemakohane käeline tegevus ($t=0,193$; t -testiga; $p>0,05$); laulmine – laulude, tantsude esitamine vanematele ($t=1,58$; t -testiga; $p>0,05$); kombetalituste läbi viimine – kombekohase toidu söömine ($t=1,30$; t -testiga; $p>0,05$) (Tabel 6).

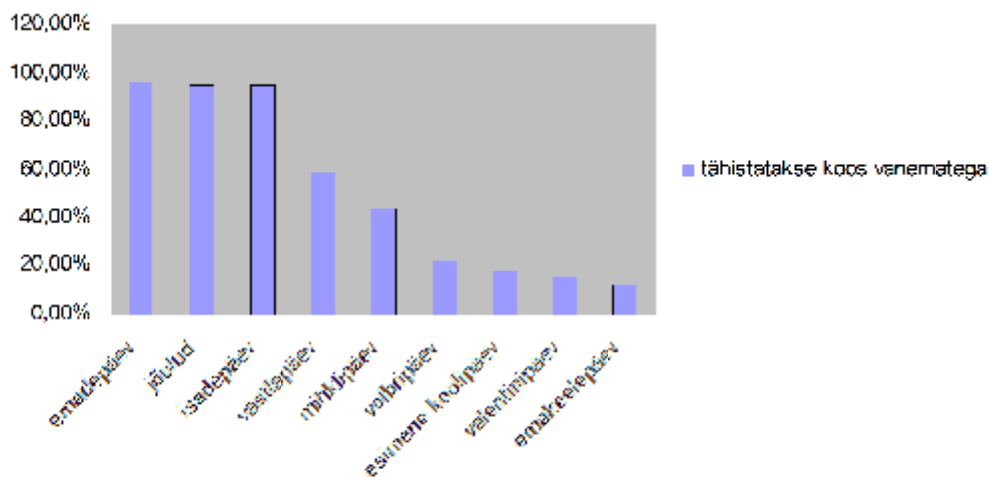
Tabel 6. Tegevuste vajalikkus ja lastele meeldivus lasteaiaõpetajate hinnangutes (vastuste keskmised 4 pallisel skaalal, 1 – eriti tähtis, 4 - ebaoluline)

Tegevuste vajalikkus	aritmeetiline keskmine	standardhälve
jutustamine	1,31	0,5
ülelasteaialine kogunemine	1,89	0,65
kombetalituste läbi viimine	1,8	0,7
käeline tegevus	1,51	0,57
Laulmine	1,38	0,52

Tegevuste meeldivus lastele	aritmeetiline keskmine	standardhälve
jutu lugemine	1,76	0,5
teistele rühmadele esinemine	1,49	0,5
laulude, tantsude esitamine vanematele	1,25	0,44
käeline tegevus	1,54	0,53
kombekohase toidu söömine	1,65	0,58

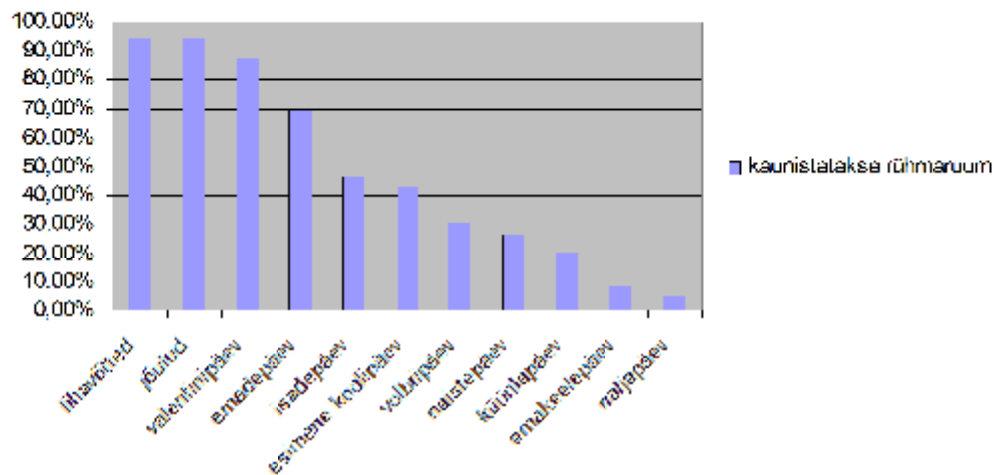
Traditsioonide hoidmisel on tähtis kodune vaimsus. Laste vaimuse kujunemise seisukohalt on olulised peretraditsioonid, side vanavanematega. Kui kodus pärimuskultuurist loгу peetakse, siis hindab seda laps ka tulevikus.

- Tähtpäevade tähistamiseks läbi viidavad tegevused tulenevad suuresti tähtpäevaga seotud traditsioonidest. Üllatavalt suur osa lasteaiadepetajatest märkis tähtpäevade tähistamise juures ka vanematega koos tähistamist, mis näitab rahvuskasvatuses lasteaias ja kodu koostööd. Koos vanematega tähistatakse lisaks otseselt vanematega seotud tähtpäevadele veel ka jõule (94,8%); vastlapäeva (58,6%); miiklipäeva (43,1%); volbripäeva (22,4%) valentinpäeva (15,5%) (Joonis 7).

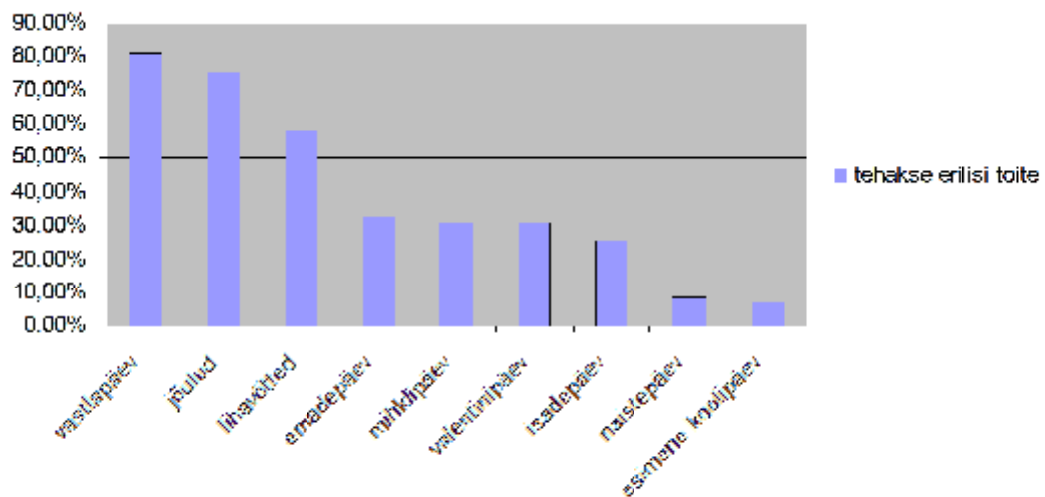
Joonis 7. Tähtpäevade tähistamine lasteaias koos vanematega

Rühmaruumi kaunistavad valdav osa lasteaiadepetajatest järgmiste tähtpäevade puhul: lihavõtted (94,8%); jõulud (94,8%); valentinpäev (87,9%) (Joonis 8).

Joonis 8. Tähtpäevadeks lasteaias rühmaruumi kaunistamine

Tähtpäevadeks eriliste toitude tegemise juures kajastub tõenäoliselt perepidude ajal kohvilaud vanematele ja lastele, kus süüakse kringlit, puuvilju jne, mis ilmnes avatud küsimuses huvitavalt välja tulnud tähtpäevade (emadepäev, isadepäev) kirjelduses. Kõige enam tehakse eriliisi toite vastlapäeval (81%) ja jõulude ajal (75,9%) (Joonis 9).

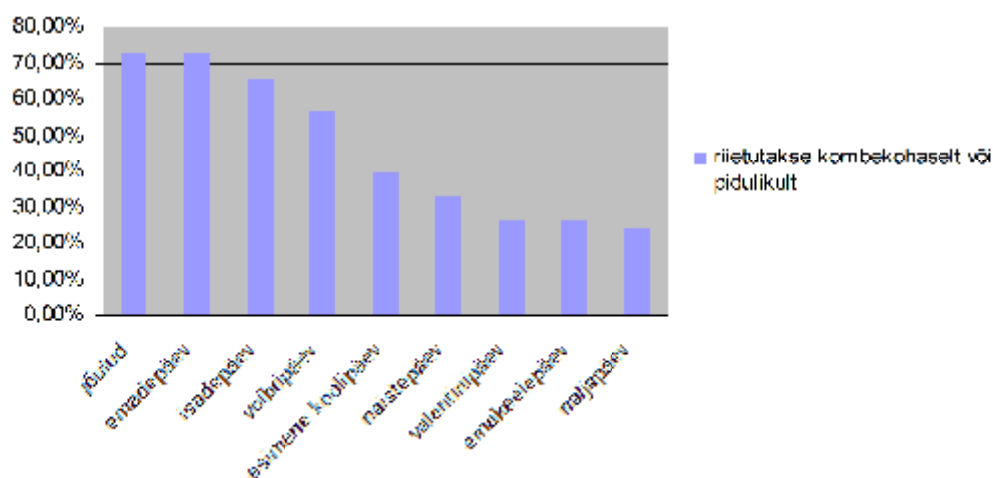

Joonis 9. Tähtpäevadeks lasteaias eriliste toitude valmistamine

Lasteaiadõpetajate populaarseim tegevus tähtpäevade tähistamisel on laulmine ja/või lugemine. Seda märkis valdav osa lasteaiadõpetajatest kõikide tähtpäevade juures, va naistepäeva (48,3%) ja toomapäeva (39,7%)

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 38 tähistamisel. Enim lauldakse/loetakse järgmiste tähtpäevade tähistamisel: emakeelepäev (91,4%); jõulud (82,8%); emadepäev (77,6%); esimene koolipäev (75,9%); isadepäev (72,4%); lihavõtted (72,4%).

Tähtpäevade tähistamise juurde kuulub päevale vastava meeleolu loomine ka riietusega, olgu selleks kostüüm, spetsiaalne riideese või tavapärasest teistsugune, pidulikum riietus. Kombekohaselt või pidulikult riietatakse enim järgmiste tähtpäevade tähistamisel: jõulud (72,4%); emadepäev (72,4%) ja isadepäev (65,5%) (Joonis 10).

Joonis 10. Tähtpäevadel lasteaias kombekohaselt või pidulikult riietumine

3.4 Eesti ja mitte-eesti rahvuskultuur lasteaias

Rahvuskultuuriline õpetus peaks olema cakohane, selle esitus võiks taodelda vabadust ja loomulikkust. Õpetamise oskus on individuaalne kunst, sellesse peab õpetaja panema oma hinge.

- Avatud küsimusele, kirjeldada 3 tähtpäeva, mis on huvitavalt välja tulnud, vastas 70.7% lasteaiaõpetajatest, mis on rõõmustavalt kõrge protsent. Selle põhjal võib oletada, et tähtpäevade tähistamine on oluline osa lasteaiaelust ning õpetajad tähtsustavad kogemuste jagamist. Enim kirjeldati jõulude tähistamist – 58,3% küsimusele vastanutest. Huvitavaks peeti jõulude tähistamise juures näidendite lavastamist, vanaaegsete jõulukommete järgimist, rahvariide kandmist, Jeesuslapse sünniloo lavastamist,

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 39 piparkookide valmistamist, lõbusust. 31,7% küsimusele vastanud lasteaiaõpetajatest pidasid huvitavalt tähistatud tähtpäevaks isadepäeva. Nimetati selle päeva tähistamiseks lustilikke ja mängulisi tegevusi - perepidusid, võistlusi isadega, sportimist õues ja muid tegevusi koos isadega. 21,9% küsimusele vastanud lasteaiaõpetajatest pidas huvitavaks mihklipäeva puhul korraldatud mihklilaata, mis on traditsiooniline üritus lasteaias.

I. Rüütli, E-M. Tiit (2005) uurimuses järeldati pärimuskultuuri järjepidevuse säilitamiseks ennekõike omakultuuri-alasele kasvatusel tähelepanu pööramist. Lapsed peaksid tundma eelkõige oma kodu- või elupaiga kultuuripärandit, kuuldes ja nähes seda ehedal kujul.

- Hingedepäeva tähistab valdav osa lasteaiaõpetajatest alati küünla süütamisega (77,6%), sageli loetakse juttu (37,9%), mõnikord vaadatakse pilte (37,9%) ja alati tegeletakse kunstitegevustega (39,7%) (Tabel 7). Lisaks nimetati veel surnuaia külastamist (4 korral) ja vaiksete mängude õhtut.

Tabel 7. Hingedepäeva tähistamiseks läbiviidavad tegevused (tulemused protsentides)

tegevused	alati	sageli	mõnikord	mitte kunagi
küünla süütamine	77,6	13,8	6,9	1,7
kommetest vestlemine	6,9	22,4	5,2	
jutu lugemine, jutustamine	36,2	37,9	24,1	
piltide vaatamine	20,7	24,1	37,9	8,6
kunstitegevused	39,7	19	25,9	10,3

- Mardi- ja/või kadripäeva traditsioonilisi tegevusi teevad valdav osa lasteaiaõpetajatest alati: riietutakse, maskeeritakse (56,9%); lauldakse (77,6%); tantsitakse (67,2%); meisterdatakse maske koos lastega (63,8%); viiakse läbi kunstitegevusi (58,6%) ja loetakse jutte (37,9%) (Tabel 8). Lisaks nimetati maakondlikul folklooripäeval osalemist (2 korral) ja rühmas santide vastuvõtmist.

Tabel 8. Mardi- ja/või kadripäeva tähistamiseks läbiviidavad tegevused (tulemused protsentides)

tegevused	alati	sageli	mõnikord	mitte kunagi
kombekohaselt riietumine, maskeerimine	56,9	34,5	8,6	
santijooksmine	32,8	44,8	20,7	1,7
laulmine	77,6	19	3,4	
tantsimine	67,2	29,3	3,4	
maskide meisterdamine koos lastega	63,8	25,9	10,3	
kunstitegevuste läbi viimine	58,6	31	8,6	
juttude lugemine	37,9	37,9	20,7	1,7

- Valdav osa lasteaiaõpetajatest märkis halloweeni tähistamise juures „mitte kunagi“ järgmistele tegevustele: kombekohaselt riietumine, maskeerimine (53,4%); nõiamängude läbi tegemine (58,6%) ja juttude lugemine (51,7%) (Tabel 9). Ühele ankeedile oli märgitud lisaks „ei sobi lasteaeda“.

Tabel 9. Halloweeni tähistamiseks läbiviidavad tegevused (tulemused protsentides)

tegevused	alati	sageli	mõnikord	mitte kunagi
kõrvitsatega tegelemine	6,9	22,4	27,6	43,1
kombekohaselt riietumine, maskeerimine	1,7	6,9	37,9	53,4
nõiamängude läbi tegemine	3,4	13,8	24,1	58,6
maskide meisterdamine koos lastega	5,2	19	32,8	43,1
kunstitegevuste läbi viimine	12,1	24,1	29,3	34,5
juttude lugemine	5,2	24,1	19	51,7

- Mardi- ja/või kadripäev ning halloween on tänapäeval sulandumas üsna ühtseteks pidustusteks. Põhjused selleks võivad olla tähtpäevade sarnane lõbus meeleolu, sarnased kombed (maskeerimine, ringi jooksmine), ning tähistamise ajaline lähedikkus. Kuid need tähtpäevad erinevad kultuuripärimuselt. Mardi- ja/või kadripäeva lasteaiaõpetajate hinnanguid tegevustele võrreldes halloweeni hinnangutega tegevustele esineb mitmeid statistiliselt olulisi erinevusi: mardi- ja/või kadripäeva kohaselt riietumine, maskeerimine – halloweeni kohaselt riietumine, maskeerimine ($t=-16,48$; $t-$

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 41 testiga; $p < 0,01$); santijooksmine – nõiamängude läbi tegemine ($t = -10,49$; t -testiga; $p < 0,01$); maskide meisterdamine mardi- ja/või kadripäevaks – maskide meisterdamine halloweeniks ($t = -12,99$; t -testiga; $p < 0,01$); kunstitegevuste läbi viimine mardi- ja/või kadripäeva teemadel – kunstitegevuste läbi viimine halloweeni teemadel ($t = -9,93$; t -testiga; $p < 0,05$); juttude lugemine mardi- ja/võikadripäeva teemadel – juttude lugemine halloweeni teemadel ($t = -9,98$; t -testiga; $p < 0,05$) (Tabel 10).

Tabel 10. Eesti ja mitte-eesti rahvuskultuuriga seotud tähtpäevade tegevused (vastuste keskmised 4 pallisel skaalal, 1 – alati, 4 – mitte kunagi)

mardi- ja/või kadripäeva tegevused	aritmeetiline keskmine	standardhälve
kombekohaselt riietumine, maskeerimine	1,52	0,65
santijooksmine	1,91	0,77
maskide meisterdamine	1,47	0,68
kunstitegevuste läbi viimine	1,49	0,65
juttude lugemine	1,86	0,81
halloweeni tegevused	aritmeetiline keskmine	standardhälve
kombekohaselt riietumine, maskeerimine	3,43	0,7
nõiamängude läbi tegemine	3,38	0,85
maskide meisterdamine	3,14	0,9
kunstitegevuste läbi viimine	2,84	1,03
juttude lugemine	3,16	0,97

Kuna statistiliselt olulisi erinevusi esineb kõikide võrreldud tegevuste vahel, siis võib väita, et hüpotees, **lasteaiasõpetajad tähistavad eesti rahvuskultuuriga seotud tähtpäevi enam kui mitte-eesti rahvuskultuuriga seotud tähtpäevi**, leidis antud uurimuses kinnitust.

- Avatud küsimusele, kuidas tähistatakse rühmas mitte-eesti rahvuskultuuriga seotud tähtpäevi, vastati 72,4% ankeetidest. Valdavalt vastati sellele küsimusele „ei tähista“; „vanemad on halloweeni vastu olnud“; „ei sobi lasteaeda“; „keskendume Eestile“; „eesti rahvakultuuri tähtpäevadest piisab, neid on niigi palju“. Valentinpäeva tähistamist nimetati 19% vastanutest,

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaia 42 kuid mitmel korral lisati sõprusepäeva tähendust ja ei tutvustata seda tähtpäeva lastele kui mitte-eesti rahvuskultuuriga seotud tähtpäeva. Nimetati veel tähistamise viise: „mainime naabrite tähtpäevi“; „loeme, vaatame pilte“; tutvustame teiste maade lippe ja kombeid“.

- 50% uurimuses osalenutest soovisid jagada oma mõtteid ja kogemusi rahvuskasvatusest lasteaia. Esitati ka murekohti: „vanemad huvituvad liiga vähe lasteaia tegevusest“; „endal võiks rohkem teadmisi olla, peab uurima“; „lapsed ei hooli enam päkapikkudest ega nende poolt toodavast“ „pühad, mis on välismaalt peegeldatud, ei peaks tähistama“. Lasteaiaõpetajate vastused olid väga põhjalikud ning valdav osa vastanutest soovis jagada oma kogemusi, õnnestumusi ning eriti rõhutati rahvuskasvatuse olulisust lasteaia - „oma kultuuri hoidmiseks tuleb oskusi, teadmisi ja kombeid edasi anda lastele“; „lasteaia eripäraks on rahvuslikkus“; „lapsed harivad ka oma vanemaid, vanemate tagasiside“; „tutvustatakse võrukeelset rahvaloomingut“.

3.5 Arutelu

Uurimuses pidas autor oluliseks anonüümsuse tagamist:

- Uurimuse läbiviimisel püüti suurendada anonüümsuse garantiid võimalusega tagastada vastuseid kinnikleebitud ümbrikus. Üheks põhjuseks oli ankeetide tagastamine lasteaia juhtkonna vahendusel. Kuid väga vähesed lasteaiaõpetajad tagastasid ankeete sel viisil, millest võib järeldada töötajate usalduslikku suhet kui ka küsimuste neutraalsetena tunnetamist.

Töö tulemusi võisid autori arvates mõjutada uurimuses esinenud järgmised piirangud:

- Sõltuvalt uuritavate endi kogemustest, maailmatunnetusest, teadmistest on ankeetküsitluse läbiviimisel üheks piiranguks küsimuste eripärane tajumine. Näiteks ei selgu uurimusest, mil määral tajutakse eesti omakultuuriga seonduvat ja mitte-eesti rahvuskultuuriga seonduvat ning kas pärinemistaust, nt muinasjuttude, laulude jms juures määrab õpetaja valikuid.
- Ankeetküsimuste koostamisel valiti tähtpäevade hulka ka mitte meie oma

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 43 kultuuriga seotud tähtpäevi. Kuigi need pole rahvuslikud, on nende tähistamine hakanud meil levima. Eestlased on loonud mujalt pärinevatele tähtpäevadele oma tähenduse ja tähistamise kombestiku. Seepärast pidas töö autor vajalikuks küsida ka valentinipäeva jt universaalseks muutunud tähtpäevade kohta. Ankeedist on välja jäetud vähelevinud tähtpäevad, mille tähistamine on tänapäeval hääbunud ning töö autor pidas nende tähistamist lasteaias vähetõenäoliseks.

- Antud uurimuse tulemusi ei saa üldistada kogu Eesti elanikkonnale, kuna uurimuse läbiviimise piirkond on määratletud uurija poolt lähtudes teema eripärasusest, seega oleks vajalik põhjalikemate järelduste saamiseks uurida ka teisi Eesti piirkondi ning neid tulemusi omavahel võrrelda.

Edasises uurimuses tuleks metodikat täiustada muutes valimi esinduslikuks Eesti elanikkonna suhtes. Oluline on antud teema puhul rakendada tulevikus kombineeritud meetodit, kus kvalitatiivne meetod täiendaks saadud tulemusi. Tooding (2007) rõhutab representatiivsuse suhte täpsust, sest sellest oleneb ka järelduste täpsus populatsiooni jaoks tervikuna. Kvantitatiivse ja kvalitatiivse meetodi ühe erinevusena nähakse kvantitatiivse uurimise jäikust ja formalistlikkust uurimisobjekti suhtes (instrument on valmis enne mõõtmist) võrreldes kvalitatiivsega (uuring on protsess). See erinevus on kahtlemata olemas, kuid seda ei maksa kvantitatiivse uuringu kahjuks üle tähtsustada, sest tõlgenduse ja analüüsi kaudu saab ka kvantitatiivsete tulemuste korral ammendavalt kõnelda käsitletava teema tähendusest ja avada selle eri külgi.

KOKKUVÕTE

Antud magistritöö on kirjutatud teemal „Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias“. Töö eesmärgiks oli analüüsida lasteaias tehtava kasvatustöö seotust lasteaiaõpetajate rahvuskultuuriliste väärtushinnangutega ning uurida, milliste meetoditega püütakse neid väärtusi lastele edasi anda. Tulenevalt töö eesmärgist oli ülesandeks selgitada välja, milliseid tähtpäevi lasteaiaõpetajad tähtsustavad ja kas nende tähistamisel on väärtuskasvatuslik orientatsioon. Uurimus viidi läbi kvantitatiivse uurimismeetodiga. Uurimisinstrumentina kasutati poolstruktureeritud ankeeti lasteaiaõpetajatele. Empiiriliste tulemuste analüüsimisel kasutati sotsiaalteaduste statistikaprogrammi SPSS.

Uurimistulemuste analüüs koosneb lasteaiaõpetajate üldiseloolest, rahvuskultuurilisest ja tavakultuurilisest väärtuskasvatusest ning eesti ja mitte-eesti rahvuskultuurist lasteaias.

Uurimuse käigus jõuti järgmiste järeldusteni:

- Rahvuskultuuriline väärtuskasvatus – uurimuses leidis kinnitust hüpotees: tähtpäevade tähistamine rühmas on seotud lasteaiaõpetajate hinnangutega tähtpäevade olulisusele. Seega saab järeldada, et õpetaja enda hoiakuist ja väärtustest sõltub, kuidas nad kujundavad lasteaiast pärimuskultuuri edasikandja ning edastavad selle kaudu tulevasele põlvele rahvuskultuuris peituvaid püsiväärtusi.
- See, milliseid kasvatusväärtusi lasteaiaõpetajad tähtsustavad, määrab ära nende tegevussuuna ka laste kasvatamisel. Väärtuste edasi andmisel on määravaks õpetajate käitumine, mitte sõnaline õpetamine, sest laps tajub väärtushinnanguid ja tõekspidamisi läbi tegevuse. Kuigi antud uurimusest ei selgunud, et tähtpäevade tähtsustamine on seotud rühmas toimivate tegevustega, tuleks siiski tunnustada iga õpetaja lähenemist leida üles temale sobilik viis, vorm ja väljund, kuidas kujundada pärimuskultuuri jätkav põlvkond. Lasteaiaõpetajad peaksid looma sellise kasvukeskkonna, mis

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 45
soodustaks rahvuskultuurilistele väärtustele vastavat väärtuskasvatust.

- Tavakeel rahvuskultuurilises väärtuskasvatuses. Rahvuskultuuriliste väärtuste edasiandmisel on oluline kujundada rühmas väärtusi kandev mikrokliima. Üheks väärtuste kandjaks ja identiteedi määrajaks on keel. Uurimusest selgus, et üsna suur osa lasteaiaõpetajaid kasutab suhtlemisel ka murdekeelt. See tuleneb arvatavasti uuritava kontingendi vanuselisest (valdavalt keskealised) ja piirkondlikust eripärast. Kuna uuriti lasteaiaõpetajate suhtluskeelt rühmas lastega suhtlemisel, on üsna ootuspärane slängi, laensõnade vähene kasutamine. Emakeele tähtsustamist lasteaia väärtuskasvatuses saab hinnata üsna kõrgelt, valdav osa lasteaiaõpetajaid soovis ka oma kogemusi jagada seoses emakeelepäeva tähistamisega rühmas/lasteaias. Kirjeldatud tegevuste põhjal saab järeldada, et emakeelepäev on oluline osa lasteaias rahvustunde loomisel.
- Eesti ja mitte-eesti rahvuskultuur – uurimuses leidis kinnitust püstitatud hüpotees: lasteaiaõpetajate hinnangud eesti ja mitte-eesti rahvuskultuuriga seotud tähtpäevade tähistamisele on erinevad. Seega võib järeldada, et lasteaedades on omakultuurialane kasvatus primaarne ning mitte-eesti rahvuskultuur teisene. Kuigi uurimuses osalenute hinnangud eesti traditsioonidele erinesid oluliselt mitte-eesti traditsioonidest, on loomulik, et lasteaiaõpetajad sageli ei teadvusta tähtpäevade, rahvaluuleliikide pärimistausta.

Inimese väärtusmaailma kujunemisele pannakse alus lapsepõlves. Ümbritsev kasvu- ja arengukeskkond pakuvad lapsele käitumismudeleid ja hoiakuid sotsiaalse õppimise teel. Seetõttu on vajalik lasteaiaõpetajate teadvustamine vastutusest, mis neil on lapse väärtusmaailma kujundamisel, sest parim õpetamine on isiklik eeskuju. Kultuurilise eripära säilitamise ainus vahend on omakultuuri teadlik hoidmine ja edasi kandmine. Rahvuskultuuriline väärtuskasvatus juba lasteaias võimaldab sotsiaalset ja kultuurilist kommunikatsiooni, arendada vaimsust, kindlustada ja väljendada rahvuslikku, paikkondlikku identiteeti. I. Rütli ja E-M. Tiit (2005) järeldavad uurimuses, miks vajatakse tänapäeval pärimuskultuuri: „Pärimuskultuur on globaalse massikultuuri ja kultuurituse alternatiiv, alus uue kultuuri loomiseks ja

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 46
kultuurilise omapära arendamiseks ka tulevikus. See on väärt ka teistele rahvastele
tutvustamiseks ning loob ühtlasi aluse teiste kultuuride mõistmisele.“

Märksõnad: kasvatusväärtused, kasvatus, lasteaed kui arengukeskkond,
rahvuskultuur, väärtusmaailma areng.

SUMMARY

This thesis is written on the subject of *National Culture as a Part of Value Education in the Kindergarten*. The aim of the thesis was to analyze the links between education work done in kindergartens and the national cultural values of the kindergarten teachers as well as to study the methods of attempting to pass them on to the children. Due to the aim of this work its task was to find out the holidays kindergarten teachers think important and whether celebrating them has any value educational nature. The study was conducted by the quantitative study method. A half-structured questionnaire for kindergarten teachers was used as the instrument of this study. The social sciences statistic program SPSS was used to analyze the empiric results.

The analysis of the study results consists of a general characterization of the kindergarten teachers, national-cultural and everyday-cultural value education, and Estonian as well as non-Estonian national culture in the kindergarten.

The study drew the following conclusions:

- National-cultural value education – the study confirmed its hypothesis: celebration of holidays in the group is related to the kindergarten teachers' valuation of the importance of these holidays. Thus we can conclude the teacher has an important role in shaping the kindergarten as a medium of tradition, thus transmitting the permanent values held by the national culture.
- The education values kindergarten teachers hold important also determine their course of action while educating children. The main factor in passing on values is the behaviour of the teachers instead of verbal teaching because a child perceives values and principles through action. Although this study did not find the importance of holidays is connected to study activities in the group, we should, however, acknowledge each teacher's approach to find their own suitable ways, forms and methods to develop a generation carrying on traditional culture. Kindergarten teachers should create a growing environment conducive to value education corresponding to national-cultural values.
- Everyday culture in value education. When passing on national-cultural

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 48 values, it is important to develop a values-respecting micro-climate in the group. Language is one of the media of values and determinators of identity. The study found quite a large number of kindergarten teachers use regional dialect in communication, too. Supposedly this derives from the age-specific (mostly middle-aged) and regional peculiarities of the contingent studied. As I study the communication language of the kindergarten teachers while communicating with the children in the group, the small use of slang and loanwords was to be expected. The importance placed on native language in kindergarten value education can be considered quite high; the majority of kindergarten teachers also wanted to share their experiences about celebrating the Mother Language Day in their group/kindergarten. From the activities described we can conclude the Mother Language Day is a major part of creating national feelings in the kindergarten.

- Estonian and non-Estonian national culture – the study confirmed our hypothesis: kindergarten teachers give different evaluations to celebrating Estonian and non-Estonian national-cultural holidays. Thus we can conclude the traditional-cultural education is primary in kindergartens and non-Estonian national culture secondary. Although the participants in the study gave substantially different evaluations to Estonian and non-Estonian traditions it is natural that kindergarten teachers seldom rationalize the historical of holidays, forms of traditional poetry.

The basis for a person's value system is founded in childhood. Growing and developing environment around the children offers them behaviour patterns and attitudes through social study. Thus the kindergarten teachers have to realize the responsibility they have in developing the value system of the child because personal example is the best teaching. The only means to maintain our cultural individuality is the conscientious conservation and continuation of traditional culture. National-cultural value education from the very kindergarten allows social and cultural communication, development of intelligence, safeguarding and expressing a national, regional identity. In their 2005 study I. Rüütli and E-M. Tiit conclude the reason we need traditional culture now: "Traditional culture is an alternative to the global mass

Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias 49
culture and lack of culture, the basis to create new culture and develop cultural
individuality in the future as well. It is worthy of offering to other nations and at the
same time creates a foundation for understanding other cultures."

Keywords: educational values, education, children, kindergarten as an environment
for developing, national culture, development of value system.

KIRJANDUS

- Aarelaid, A. 1998. Rahvakultuuri piiride ümbermõtestamine – väljakutse uurijale. – Rahvakultuuri aastaraamat. Tallinn..
- Adler, A. 1995. Inimese tundmine. Tallinn
- Alushariduse õppekava projekt. 1996. Tallinn.
- Blackburn, S. 2002. Oxfordi filosoofialeksikon. Tlk Väljataga, M., Mölder, B. Tallinn: Vagabund.
- Bond, E. J. 2001. Value, Concept of. *Encyclopedia of Philosophy*. Vol III. Toim.
- Becker, L. C. New York; London: Routledge.
- Deth, J. W., Scarbrough, E. 1995. *The Concept of Values. In the Impact of Values*. Oxford: University Press.
- Eesti Inimarengu Aruanne 2007. Külastatud 02. mail 2011 aadressil http://www.kogu.ee/public/trykised/EIA07_est.pdf
- Eesti Inimarengu Aruanne 2009. Külastatud 02. mail 2011 aadressil <http://www.kogu.ee/public/eia2009/EIA2009redis.pdf>
- Eesti Rahvuslik Folkloorinõukogu. Külastatud 03. mail 2011 aadressil http://www.folkloorinoukogu.ee/Mis_on_PARIMUSKULTUUR_200.htm
- Eesti Vabariigi haridusseadus §24 p 1. Külastatud 16. aprillil 2011 aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/764803>
- Elmest, M. 1995. Kodukasvatuse mõju lapse staatusele lasteaias. - Tea ja Toimeta 6. Tallinn.
- Encyclopedia of Education. 1988. London – New York – Sidney.
- Erikson, E.H. 1980. Identity and the life cycle. New York: Norton
- Harro-Loit, H., jt 2009. Lasteaia diskursus väärtuskasvatuse aspektist. – Väärtused ja väärtuskasvatus. Koost. Sutrop, M., Valk, P., Velbaum, K. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus.
- Hirsjärvi, S. 1998. Kasvatuse väärtused ja eesmärgid tänapäeval. TÜ Ped os. Artiklite kogumik nr 4.
- Hirsjärvi, S., Huttunen, J. 2005. Sissejuhatus kasvatusteadusesse. Syner: Arendusabi.
- Inglehart, R. 2003. Human values and social change: finding from the values surveys. Boston: Brill.

Jarvis, P. 1998. Täiskasvanuharidus ja pidevõpe: Teooria ja praktika. Tallinn.

Kaevats, Ü. & Varrak, T. (Toim.) (1994) Eesti entsüklopeedia, 7, 674, Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus.

Kera, S. 1999. Kasvada kaasinimeseks – saada inimlikuks: Sotsiaalne õppimine ja inimese kõlblus. Tallinn: TPÜ Kirjastus.

Kitsing, M. (1998) Rahvuslikkus – on see väärtus tänasele koolile ja õpilasele? – Väärtuskasvatus. Tartu: Tartu Ülikooli pedagoogika osakonna väljaanne nr 6.

Klefbeck, J., Ogden, T. 2001. Laps ja võrgustikutöö. SA Omanäolise Kooli Arenduskeskus.

Kuurme, T. 2009. Peab-pedagoogika ja sihiseadmise eetika. – Väärtused ja väärtuskasvatus. Koost. Sutrop, M., Valk, P., Velbaum, K. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus.

Liimets, H. 1998. Kuidas õppeprotsess kasvatab? Tallinn.

Lindgren, H. C., Suter, W. N. 1994. Pedagoogiline psühholoogia koolipraktikas. Tartu: TÜ, OÜ Greif.

Moor, A. 2004. Rahvakultuurid kohtuvad: Eesti-Soome ühisprojekt 2003-2004. Tallinn.

Niemi, H. 2009. Õpetaja väärtuste kandja ja vahendajana. – Väärtused ja väärtuskasvatus. Koost. Sutrop, M., Valk, P., Velbaum, K. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus.

Orn, J. 1998. Meie kasvatustegelikkuse väärtusest. Tallinn: ACTA TPÜ Toimetised A9.

Preuss, O. 1998. Die Bedeutung Jean Gebsters für die Pädagogik der Genewart. Schulpraxis 3.

Rahvakultuuri Arendus- ja Koolituskeskus. Külastatud 03. mail 2011 aadressil <http://www.rahvakultuur.ee/?s=106>

Raudik, V. 1998. Vanemate väärtused ja perekultuur Soome ja Eesti peredes. - Ajalaval. Tartu – Helsinki.

Riiklik programm „Eesti ühikonna väärtusarendus 2009-2013“. Külastatud 16. aprillil 2011 aadressil <http://www.eetika.ee/arendus/programm/>

Rokeach, M. 1973. The Nature of Human Values. The Free Press, New York, London.

- Rüütel, I. 1998. Folkloorist ja folklooriliikumisest tänapäeval. – Rahvakultuuri aastaraamat. Tallinn
- Rüütel, I., Tiit, E-M. 2005. Pärimuskultuur Eestis – kellele ja milleks – I osa. Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Saat, H. 2005. Sotsiaalsed oskused: kontseptsioon ning arendamise ja hindamise võimalused koolis. *Üldoskused-õpilase areng ja selle soodustamine*. Toim Ots, A. Tartu: TÜ Kirjastus.
- Sheridan, S. M. & Walker, D. 1999. Social skills in context: considerations for assesment, intervention, and generalization. In C. R. Reynolds, & T.B. Gutkin (Eds.), *The Handbook of School Psychology*, (3th ed), (pp.686-708). John Wiley & Sons, Inc.
- Talts, L. 1998. Kasvatuseväärtused Eesti ja Soome algklassilugemikes. – Väärtuskasvatus. Toim Mikk, J. Tartu: Tartu Ülikooli pedagoogika osakonna väljaanne nr 6.
- Tooding, L-M. 2007. Andmete analüüs ja tõlgendamine sotsiaalteadustes. Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Tropp, K., & Saat, H. 2008. Sotsiaalsete oskuste areng. *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. Toim. Kikas, E. Tartu: TÜ Kirjastus.
- Tuulik, M. 1995. Valikuvabadus elada inimesena. Tallinn.
- Tuulik, M. 2001. Kasvatuseõpetus. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- Tuulik, M. 2006. Kõlbeline kasvatus. Tallinn: OÜ Vali Press.
- Türnpuu, L. 1993. Kool peab arenema seestpoolt. – Haridus 2.
- Vernik, E-M. 1996. Isiksus ja õppimine. ACTA TPÜ Toimetised A5.
- Viires, A. 2001. Kultuur ja traditsioon. Tartu: Ilmamaa.
- Vooglaid, Ü. 1999. Lastekodu kui kasvukeskkond. Tallinn SOS LK Eesti Ühing.

	Hinnang vajalikkusele				Tähistamise sagedus			
	1	2	3	4	1	2	3	4
10. emakeelepäev								
11. paastumaarjapäev								
12. linnuristipäev								
13. naljapäev								
14. emadepäev								
15. karjalaskepäev								
16. jüripäev								
17. volbripäev ehk maipüha								
18. esimene koolipäev ehk tarkusepäev								
19. mihklipäev								
20. halloween								
21. hingedepäev								
22. isadepäev								
23. mardipäev								
24. kadripäev								
25. nigulapäev								
26. luutsipäev								
27. toomapäev								
28. advent								
29. jõulud								
30. näärid								
31. muu, mis?.....								

3. Kuidas hindate vanemate osavõtuvalmidust rahvuskasvatases?

	kõik	enamus	üksikud	mitte keegi
1. tegevustest huvitumine				
2. abi pakkumine				
3. kostüümide valmistamine				
4. ühisüritustel osalemine				
5. näitustel osalemine				
6. muu, mis?				

4. Palun märkige ristikesega järgnevast loetelust viisakussõnad, mida kasutate rühmas suhtlemisel.

- 1. Tere!
- 2. Tere hommikust!
- 3. Hommik! (-ust!)
- 4. Hei!
- 5. Hello!
- 6. Tsau!
- 7. Pakaa!
- 8. Head aega!
- 9. Homseni!
- 10. Nägemiseni!
- 11. Kohtumiseni!
- 12. Aitäh!
- 13. Palun!
- 14. Täanks!
- 15. Palun vabandust!
- 16. Sorry!
- 17. Tava!
- 18. Siva!
- 19. Okey!
- 20. slängisõnad (nt nägeš vms)
- 21. murdesõnad (nt hüvä õdakut! vms)
- 22. muu, mis?.....

5. Missuguseid rahvaluuleliike kasutate rahvuskasvatuses lisaks planeeritud tegevustele?

	enim	sageli	mõnikord	mitte kunagi
1. rahvalaulud				
2. liisusalmid				
3. mõistatused				
4. vanasõnad				
5. kõnekäänud				
6. anekdoodid				
7. muinasjutud				
8. muistendid				
9. naljandid				
10. muu, mis?.....				

6. Palun märkige ristikesega 3 rahvaluuleliiki, mille kasutamine on rühmas loonud kõige enam positiivset meeleolu.

- 1. rahvalaulud
- 2. liisusalmid
- 3. mõistatused
- 4. vanasõnad
- 5. kõnekäänud

- 6. anekdoodid
- 7. muinasjutud
- 8. muistendid
- 9. naljandid
- 10. muu, mis?.....

7. Missuguseid tegevusi peate rühmas vajalikuks?

	eriti tähtis	oluline	väheoluline	ebaoluline
1. õppekäigud kodupaigas				
2. vestlused päevakajalistest sündmustest				
3. riigipühade sisu ja tähenduse selgitamine				
4. tähtpäevadest rääkimine				
5. rahvussümboolika väljapanek rühmas				
6. rahvussümboolikast pildimaterjali näitamine				
7. hümni kuulamine või laulmine				
8. laulude, luuletuste, näidendite õppimine				
9. tähtpäevadega seotud piltide joonistamine				
10. tähtpäevadega seotud meisterdamine				
11. tähtpäevadeks kaunistuste valmistamine				
12. emakeelepäeva tähistamine				
13. rahvariiete kasutamine piduliku riietusena õpetajatel				
14. rahvariiete kasutamine piduliku riietusena lastel				
15. muu, mis?.....				

8. Kas ja kuidas olete tähistanud emakeelepäeva?

- oleme rühmas tähistanud ei ole rühmas tähistanud

.....

.....

.....

9. Valige sobiv variant! Kui Te näete lastega jalutades, et lipud on väljas, kas selgitate heiskamise põhjust...

- 1. alati
- 2. sageli
- 3. olenevalt päeva mõistetavusest lastele /alati, kui tean
- 4. mitte kunagi

10. Palun märkige ristikesega järgnevast loetelust tegevused, mis pakuvad rahvuskasvatuses positiivset elamust?

- 1. laulmine

- 2. mängimine
- 3. lugemine
- 4. piltide vaatamine
- 5. jutustamine
- 6. käeline tegevus
- 7. kombetalituste läbi viimine
- 8. ülelasteaialine kogunemine
- 9. muu, mis?.....

11. Kuidas mõjutavad Teie arvates need tegevused laste ja õpetajate emotsioone, meeleolu?

.....

.....

12. Missuguseid tegevusi peate rahvuskasvatuses vajalikuks?

	eriti tähtis	oluline	väheoluline	ebaoluline
1. laulmine				
2. mängimine				
3. lugemine				
4. piltide vaatamine				
5. jutustamine				
6. käeline tegevus				
7. kombetalituste läbi viimine				
8. ülelasteaialine kogunemine				
9. muu, mis?.....				

13. Kuidas on lastele meeldinud järgmised tegevused tähtpäevade tähistamisel?

	eriti hästi	hästi	natuke	üldse mitte
1. jutu lugemine				
2. näidendis mängimine				
3. laulude, tantsude esitamine vanematele				
4. teistele rühmadele esinemine				
5. kombekohaselt või pidulikult riietumine				
6. kombekohase toidu söömine				
7. ruumide kaunistamine				
8. teemakohane käeline tegevus				
9. muu, mis?.....				

14. Milliseid tegevusi viite läbi järgmiste tähtpäevade tähistamiseks?

	kaunistame rühmaruumi	teeme erilisi toite	laulame ja/või loeme	riietume kombekohaselt või pidulikult, kombetalius	tähistame koos vanematega
1. küünlapäev					
2. valentinipäev					
3. vastlapäev					
4. naistepäev					
5. lihavõtted					
6. emakeelepäev					
7. naljapäev					
8. emadepäev					
9. jüripäev					
10. volbripäev ehk maipüha					
11. esimene koolipäev ehk tarkusepäev					
12. mihklipäev					
13. isadepäev					
14. toomapäev					
15. jõulud					
16. muu, mis?					

15. Valige 3 tähtpäeva, mille tähistamine on huvitavalt välja tulnud, palun kirjeldage!

.....

.....

.....

16. Milliseid tegevusi viite läbi hingedepäeva tähistamiseks?

	alati	sageli	mõnikord	mitte kunagi
1. küünla süütamine				
2. kommetest vestlemine				
3. jutu lugemine, jutustamine				
4. piltide vaatamine				
5. kunstitegevused				
6. muu, mis?.....				

17. Milliseid tegevusi viite läbi mardi- ja/või kadripäeva tähistamiseks?

	alati	sageli	mõnikord	mitte kunagi
1. kombekohaselt riietumine, maskeerimine				
2. santijooksmine				
3. laulmine				
4. tantsimine				
5. maskide meisterdamine koos lastega				
6. kunstitegevuste läbi viimine				
7. juttude lugemine				
8. muu, mis?				

18. Milliseid tegevusi viite läbi halloweeni tähistamiseks?

	alati	sageli	mõnikord	mitte kunagi
1. kõrvitsatega tegelemine				
2. kombekohaselt riietumine, maskeerimine				
3. nõiamängude läbi tegemine				
4. maskide meisterdamine koos lastega				
5. kunstitegevuste läbi viimine				
6. juttude lugemine				
7. muu.....				

19. Kuidas tähistate rühmas mitte-eesti rahvuskultuuriga seotud tähtpäevi?

.....

.....

.....

20. Teie mõtteid ja kogemusi rahvuskasvatusest lasteaias.

.....

.....

.....

Palun täita mõned üldisemad andmed Teie kohta.

Teie vanus: noorem kui 25
 25-35
 35-45
 45-55
 vanem kui 55

Tööstaaž: vähem kui 5 aastat
 5-10 aastat
 10-15 aastat
 15-20 aastat
 rohkem kui 20 aastat

Haridus:

Töökoht: maal linnas

Laste arv rühmas: vähem kui 10 10-15 15 või rohkem

Laste vanus rühmas: 3-5 aastased 5-6 aastased 6-7 aastased
 2-7 aastased (liitühm)

Täna koostöö eest!